БУХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

Бурят-Монголой ҮНЭН

КПСС-эй Бурят-Монголой обкомой, БМАССР-эй Верховно Соведэй, КПСС-эй Улан-Удын горкомой орган.

№ 45 (6480)
МАРТЫН 4
СРЕДА
1953 он

Сэн 20 мүнгэн.

МҮНӨӨДЭРЭЙ НОМЕРТО:

ТҮРЭЛ ОРОН ДОТОРНАЙ (1-дэхи нюур).
А. Грачёв.—Сталинградска ГЭС эндэ баригдаха юм (1-дэхи нюур).
ПАРТИЙНА АЖАБАЙДАЛ: Партийно-эмхидхэлэй хүдэлмэрине улам һайжаруулха (2-дохи нюур).
А. Квасников. —Баян ургаса хуряадаг колхоз (2-дохи нюур).
Бурят-монгол хэлэнэй асуудалнуудаар болоһон научна конференциин дүнгүүд тухай (2-дохи нюур).
ҮБҺЭ, ТЭЖЭЭЛ ЗҮБӨӨР, ГАМТАЙГААР ГАРГАШАЛХА (3-дахи нюур).
МОДО БЭЛЭДХЭЛЭЙ СТАХАНОВСКА ҺАРА:
М. Фролов.—Манай колхознигуудай шэнэ уялганууд.
К. Халбаев.— Эмхидхэлэй хүдэлмэриин хангалтагүй дээрэһээ (3-дахи нюур).
Б. Дымбрылов.—Дүнгын дабаанай урда тээ... (3-дахи нюур).
РЕДАКЦИДА ЕРЭҺЭН БЭШЭГҮҮД (3-дахи нюур).
А. Игумнов.—Санаар республикын түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөн (4-дэхи нюур).
Ирандахи байдал (4-дэхи нюур).
Корейдэхи событинууд (4-дэхи нюур).

Һургуулинуудта түрэлхи хэлэн дээрэ заалгые һайжаруулха

Арадуудай сэсэн мэргэн вождь агууехэ Сталин 1929 ондо «Национальна асуудал ба ленинизм» гэһэн гайхамшаг зохёол дотороо иигэжэ бэшэһэн байгаа: **«олон миллион арад ниитэ хадаа культурна, политическэ ба ажахынгаа хүгжэлтын хэрэгтэ имагтал түрэлхи, национальна хэлэн дээрэ үлэмжэ һайнаар амжалта туйлажа шадаха юм».**

Партиин ленинско-сталинска национальна политикын бэелүүлэгдэһэнэй ашаар манай ороной элдэб олон национальностьнуудай түрэлхи хэлэн дээрэ ном, газетэ хэблэгдэдэг болоһон, кино, театрнуудай ажалябуулга эмхидхэгдэһэн ба арад зоной дунда ниитэ-политическэ хүдэлмэри үргэнөөр ябуулагдадаг болоһон байха юм. Хаанта засагай үедэ хэлэ бэшэггүй, харанхы мунхаг байһан бага яһатан социализмын үедэ формоороо национальна, удхаараа социалистическэ культураяа иигэжэ бүхы хэмжээгээр һалбаран бадаруулха бодото арга боломжотой болоһон байна.

Манай залуу үетэнние коммунистическээр хүмүүжүүлхын, тэдээнние эрдэм ухаанай үндэһэ һууринуудтай гүнзэгыгөөр танилсуулхын тулада һургуулинуудта түрэлхи хэлэн дээрэ заалгые эмхидхэхэ гээшэ бага бэшэ удхашанартай хэрэг байһан юм. Манай республикын һургуулинуудта 1939—40 оной һуралсалай жэлһээ эхилжэ, бурят-монгол хэлээ ород алфавит дээрэ заадаг болоһон байна. Энэ хэмжээ-ябуулга манай арадай культурые урагшань хүгжөөхэ, ородой агууехэ культурын баялигуудтай танилсаха ябадалда нилээд ехэ удхашанартай байхаһаа гадна, һургуулиин үхибүүдэй түрэлхи ба ород хэлээ нэгэн доро шудалха хэрэгтэ туйлай ехэ туһа хүргэһэниинь элитэ. Бурят-монгол хэлэ бэшэгые хуушан латаһаа ород алфавит дээрэ оруулжа, һургуулинуудта заадаг болоһон сагһаа хойшо түрэлхи хэлэнэй элдэб учебнигүүд, программанууд хэблэгдээ, долоон жэлэй һургуулинуудта шудалха бүхы предмедүүдэй номууд оршуулагдажа гараа. Энээнтэй хамта, түрэлхи хэлэн дээрээ заалгаар бага бэшэ дүй дүршэл оллоо, багшанарай шэнэ шэнэ кадрнууд олоороо ургажа гараа.

«Марксизм ба языкознаниин асуудалнууд» гэһэн нүхэр И. В. Сталинай гайхамшагта зохёолой хэблэгдэн гараһанай һүүлээр һургуулинуудта түрэлхи ба ород хэлэ заалга дээшэлүүлхэһээ гадна, бусад предмедүүдые үндэһэн бурят хэлэн дээрээ заалгые һайжаруулха талаар зарим тэды юумэ хэгдээ. Энээнэй эсэстэ һүүлэй үедэ хэлэ шудалха талаар һурагшадай ойлгосо ба шадабари һураггүй дээшэлээ. Хэрбээ 1950—51 оной һуралсалай жэлдэ республикын һургуулинуудта һурагшадай успеваемость түрэлхи хэлээр 86,7 процент байгаа һаа, үнгэрэгшэ һуралсалай жэлдэ 90,4 процент болоо. Яруунын, Хориин, Хэжэнгын, Мухаршэбэрэй, Курумканай аймагуудта түрэлхи хэлэ заалга бэшэ аймагуудайхида орхидоо зарим тэды һайжараа.

Зүгөөр манай республика дотор бүхы дээрээ бурят-монгол хэлэ, литература заалга ба түрэлхи хэлэн дээрээ бусад предмедүүдые шудалалга ехэ дутуу дундануудтайгаар ябуулагдана. Энэ оной январиин һүүлээр бурят-монгол языкознаниин асуудалнуудаар үнгэргэгдэһэн научна конференцидэ хабаадалсаһан багшанар, эрдэмтэд, гэгээрэлэй хүдэлмэрилэгшэд эдэ дутуунуудые тон зүбөөр элирүүлһэн байха юм. Конференци дээрэ үгэ хэлэһэн бурят-монгол хэлэнэй багша С. Табдаев (Ториин аймаг) иигэжэ тэмдэглээ һэн:

—Һургуулинуудта бурят-монгол хэлэ, литература заалга, бусад предмедүүдые түрэлхи хэлэн дээрээ шудалалга хангалтагүйгөөр табигданхай. Предмедүүдые заадаг багшанар заримдаа урок дээрээ өөһэд өөһэдынгөө диалектнүүд дээрэ хэлэдэг байна. Энэнь литературна хэлэ үхибүүдэй шудалха ябадалда һаад ушаруулна.

Гадна, республикын Гэгээрэлэй министерство, аймагуудтахи арадай гэгээрэлэй таһагууд түрэлхи хэлэ шудалалгые, бусад предмедүүдые бурят хэлэн дээрэ зааха ябадалые ёһотой һайнаар шалганагүй. Тэдэнэй инспекторнууд бурят хэлэнэй урогуудта ородоггүй, багшанарта тодорхой заабари үгэдэггүй байха юм.

Энэ талаар бии байһан дутагдалнуудай нэгэниинь юун болоноб гэхэдэ, бурят-монгол хэлэнэй грамматикын учебнигүүд (авторнуудынь М. Имехенов, Д. Дугаржабон, Т. Бертагаев) зарим асуудалнуудые алгасан гараха гү, али ондо ондоогоор тайлбарилхаһаа гадна, теоретическэ талаараа нилээд дутагдалнуудтай байха юм. Мүн Бурмонгизаар оршуулан гаргагдаһан долоон жэлэй һургуулинуудта үзэхэ физикын, ботаникын, түүхын болон бусад учебнигүүд дотор найруулгын талаар, элдэб тусхай ойлгосонуудые тайлбарилгаар дутагдалнууд үзэгдэнэ. Тус предмедээ оршуулагшадай һайнаар мэдэхэгүй байһанһаа зарим учебнигүүд дотор алдуунууд, тодобэшээр найруулһан ойлгомжонууд али олон дайралдадаг.

Республикын Гэгээрэлэй министерство, багшанарай мэргэжэлые дээшэлүүлхэ институт бурят-монгол хэлэн дээрэ оршуулагдаһан учебнигүүдэй ёһоор предмедүүдые хайшан гэжэ зааха тухай ямаршье методическа заабаринуудые үгэдэггүй байха юм.

Һургуулинуудта һуралсал-хүмүүжүүлгын хүдэлмэрие һайжаруулха хэрэгтэ багшанар шиидхэхы үүргэ даана. Тэдэнэй теоретическэ эрдэмһээ, практическа дүй дүршэлһөө үхибүүдэй эрдэм ухаанай үндэһэ һууринуудые шудалха ябадал дулдыдаха байна. Эгээл иимэһээ багшанарые бэлэдхэдэг газар бологшо Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ пединститудай урда тон харюусалгатай ба хүндэтэй зорилго табигдана. Зүгөөр энэ институдые дүүргэжэ гараһан зарим бурят багшанар теоретическэ талааараа бэлэдхэл һайнтайшье һаа, түрэлхи бурят-монгол хэлэн дээрээ заажа шадахагүй байдаг ушар али олон үзэгдэнэ. Энэ юун дээрэһээ болоноб гэхэдэ, пединститудай бурят студентнэртэ түрэлхи хэлэ заалга хайша хэрэгээр табигданхай, тэрэнние һайжаруулхын түлөө хэншье һаналаа табинагүй.

Дээрэ тэмдэглэгдэһэн дутуу дундануудай гол шалтагааниинь юуб гэхэдэ, республикын Гэгээрэлэй министерство, тэрэнэй нютагуудтахи органууд һургуулинуудта түрэлхи хэлэн дээрэ заалгые һайжаруулха талаар тусхай анхарал хандуулнагүй, багшанарай урда шанга эрилтэ табинагүй, тэдээндэ бодото туһаламжа үзүүлнэгүй.

Арадай гэгээрэлые һайжаруулха талаар партиин түүхэтэ XIX съездын табиһан тон ехэ зорилгонуудые дүүргэхын тулада нютагай партийно-советскэ органууд хадаа арадай гэгээрэлэй хүдэлмэрилэгшэдэй, багшанарай харюусалгые дээшэлүүлхэ ёһотой. Эгээл тэрэнэй үндэһөөр түрэлхи хэлэн дээрээ заалга һайжаруулагдаха, ород ба бурят-монгол хэлээ үхибүүдэй гүнзэгыгөөр шудалха ябадал туйлагдаха байна.

Коммунистическэ партиин, Советскэ правительствын, агууехэ вождь нүхэр Сталинай үдэр бүриин анхарал оролдолгодо харюу болгон, манай республикын арадай гэгээрэлэй фронтын бүхы хүдэлмэрилэгшэд советскэ хүнүүдые эрдэмэй багажаар зэбсэглэхын тулада мэргэжэл шадабаряа, дүй дүршэлөө, хүсэ шадалаа үгэхэ байһаниинь найдамтай.

ТҮРЭЛ ОРОН ДОТОРНАЙ

Сталинградгидрострой. Суудхэ соо 8 мянга гаран кубометр бетон гаргажа шадаха автомотизированнэ бетонно заводой барилга Ногоон арал дээрэ хэгдэнэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: заводой барилгын участогуудай нэгэн дээрэ.

ТАСС-эй фотохронико.

Иван Шацкиин тракторна бригадын шэнэ үүсхэл

КРАСНОДАР, февралиин 28. (ТАСС). Курганинска районой Михайловска МТС-тэ хүдэлмэрилдэг, СССР-эй Верховно Соведэй депутат, ороной суута механизатор Иван Шацкиин тракторна бригада хабарай тарилгын бэлэдхэл дүүргэжэ, бүхы машинануудаа полевой станда абаашаба.

Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой Андрей Каменевэй тарянажалай бригадын гэшүүдтэй хамта механизаторнууд хабарай тарилгын хүдэлмэринүүдэй түсэб зохёогоо.

Иван Шацкиин бэ Андрей Каменевэй бригаданууд мүнөө жэл патриотическа шэнэ үүсхэл гаргаба. Тэдэнэр хүдөө ажахын продукциин центнер бүхэнние үйлэдбэрилхэ гаргашануудые багадхахын түлөө мүрысэнэ.

Иван Шацкий ТАСС-эй корреспондентдэ иигэжэ хөөрэбэ:

— Бидэнэр энэ жэлдэ гектар бүхэндэ хабарай шэниисын ургасые 200 пүүд, кукуруза 330 пүүд, наран сэсэг — 160 пүүд хүрэтэр дээшэлүүлхэ хэрэгтэнь колхознигуудта туһалха гэжэ шиидэбэбди. Тарянажалай бригадатай хамтадаа бидэнэр таряа, наран сэсэг, кенаф ба бусад культурануудые үйлэдбэрилхэ гаргашануудые 8—20 процентээр багадхаха гэһэн уялга абаабди.

Энэ уялга бэелүүлхын тула бидэнэр хэрэглэгдээгүй резервүүдые хэрэглэхэ — полевой бүхы хүдэлмэринүүдые комплексноор механизацилха, тракторнуудай хүсэ шадалые дүүрэнээр ашаглаха, бригадын хозрасчет бэхижүүлхэ ба газартаряаланай культурые улам дээшэлүүлхэ байнабди. Тарянажалай бригада хэдэн олон хэмжээ-ябуулгануудые бэелүүлнэ.

Украинска ССР. Винницкэ областиин олон зуугаад һаалинщад һү ехээр һаахын ба малажалай продукциин шанарые һайжаруулхын түлөө социалистическэ мүрысөөндэ оролсобо. Винницкэ районой Хрущевой нэрэмжэтэ колхозой һаалинша комсомолка З. Ф. Магдий үнгэрһэн жэлдэ үнеэн бүриһөө 5050 литр һү һаагаа. Тэрэ халаа нэмэлтэ түлэбэри болгон 6 мянга гаран литр һү абаба.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: һаалинша З. Ф. Магдий (баруун гарһаа) учетчица Н. И. Косе гэгшэдэ һү тушаажа байна.

ТАСС-эй фотохронико.

Тбилисиин болбосон түхэлтэй барилга

ТБИЛИСИ, февралиин 26. (ТАСС). Грузиин столицые болбосон түхэлтэй болгохо талаар ехэ хүдэлмэри хэгдэнэ. Гансахан үнгэрһэн жэлдэ коммунальна предприятинуудые үргэдхэлгэдэ 120 миллион түхэриг гаргашалагдаа. Голой баруун ба зүүн эрьедэ байдаг городой хубинууд томо хүүргээр холбогдобо. Хэдэн үйлсэ шэнэдхэгдээ, гэрнүүд жэрылдээ.

Мүнөө жэл тус городто зуу шахуу гэр баригдажа байна.

Городской транспорт хүгжөөгдэнэ. Тбилиси шадарай хадын хажуунуудые ногооруулха хүдэлмэри үргэлжэлүүлэгдэхэ юм.

Ороной шэнэ барилгануудта

ЛЕНИНГРАД, февралиин 27. (ТАСС). «Севкабель» завод столицын үндэр байшангуудай барилгада хэрэглэгдэхэ 12 мянган метр кабель мүнөөлэр Москва эльгээбэ. Энэ захяа болзорһоо 10 үдэр урид дүүргэгдээ.

Заводой конструкторнууд үйлэдбэриин түрүүшүүлэй творческо хани барисаатай ябажа коммунизмын агууехэ барилгануудта тусхай кабель бүтээн гаргаха бэлэдхэл хэжэ эхилбэ.

Газарай хэдэн жэл болоһые тодорхойлбо

В. И. Вернадскиин нэрэмжэтэ геохимиин ба аналитическэ химиин институт газарай хэдэн жэл болоһые тон зүбөөр тодорхойлхо ябадалда зорюулагдаһан ехэ үнэтэ шэнжэлэлгэ хэжэ дүүргэбэ. Энэ хүдэлмэри хүтэлбэрилһэн институдай директор СССР-эй Наукануудай академиин гэшүүн-корреспондент А. П. Виноградов ТАСС-эй корреспондентдэ иигэжэ мэдээсэбэ:

—Дэлхэйн наукада газарай хэдэн жэл болоһон тухай нилээд олон тухайламжа бии юм. Гэбэшье, тэдэнэр бүгэдөөрөө туршалгын материалые үндэһэ болгоогүй дээрэһээ, үнэнтэ байдалда таарахагүй байна. СССР-эй физико-математическа, химическэ, геологическа наукануудай тон ехэ амжалтануудай ашаар, газарай хэдэн жэл болоһые тон зүбөөр тодорхойлхо аргатай болобобди. Советскэ эрдэмтэд туршалгын ехэ материалые, математическа шэнэ аргануудые хэрэглэн, манай планетын хэдэн жэл болоһые научна үндэһэ баримтатай болгобо. Тэрэнэй эгээл бага хэмжээнь 5 миллиард жэл гэжэ тоологдоно.

Энэ зорилгые советскэ наукын шиидхэлгэ хадаа газарай бии болоһоной ба наранай бүхы системын асуудалнуудые шудалха ябадал хүнгэдхэнэ, манай материалистическэ космогонние баяжуулна.

Советскэ геохимигүүд тэрэшэлэн зарим минералнуудай ба породонуудай хэдэн жэл болоһонние тодорхойлхо аргатай болоо. Энэнь манай Эхэ ороной байгаалиин баялигуудые шудалха ба ашаглаха хэрэгтэ ехэ үүргэ дүүргэнэ.

(ТАСС).

Москвагай колхозно рыногууд дээрэ

Москвагай арад зонние колхозно 30 рыногууд хангана. Энэ жэлдэ тэдэнние үргэдхэхэ ба болбосон түхэлтэй болгохо ябадалда 8 миллион түхэриг һомологдобо.

Шэнэ рыногэй ехэ байшан нэгэ гектар талмай дээрэ баригдажа байна. Тэрэнь худалдаа наймаанай эгээн шэнэ түхеэрэлгээр хангагдаха юм. Доодо дабхартань хүдөө ажахын продуктнуудые, хоёрдохи дабхартань — эд бараа худалдаха байна. Эдеэ хоолой зүйлнүүдые хадагалха газарнууд, базанууд ба туһалбарниин бусад предприятинууд байшан дотор байха юм.

Колхозуудтай договорнуудые баталалга дүүрэжэ байна. Рыногүүдэй управлени 2 мянга шахуу договор баталба. Энэ жэлдэ овощьнууд, хартаабха, һү, мяха ба бусад продуктнууд бүри ехээр асарагдаха юм. Продуктнуудые асарха транспорт хүдөө ажахын артельнүүдтэ үгтэнэ.

(ТАСС).

Колымагай совхозууд

МАГАДАН, февралиин 28. (ТАСС). Колымагай совхозууд хабарай тарилгада бэлдэжэ байна. Олонхи ажахынууд поли дээрээ органическа үтэгжүүлгэ гаргажа дүүргэбэ. Эгээн томо Тауйска совхозой коллектив 12 мянга гаран тонно үтэгжүүлтэ участогуудтаа гаргаа.

Колымагай хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэд тарилгада онсо анхарал хандуулна. Совхозуудай туршажа үзэһэн 70 янзын сортын хартаабхаһаа 12-ынь һайнаар ургаба. Квадратно-гнездовой аргаар хартаабха тариха ехэ участогууд бии болгогдоо.

Овощь таригшад капустна рассада тариха 30 миллион гаран горшогуудые бэлэдхэбэ.

Агротехническэ эрдэмээ хүдөө ажахын хэдэн зуугаад хүдэлмэрилэгшэдэй дээшэлүүлхэ һургуулинууд ба кружогууд совхозуудта эмхидхэгдээ.

Сталинградска ГЭС эндэ баригдаха юм

Сталинградһаа дээшээ, Рынок тосхоной байдаг баруун эрье дээрэһээ Волгын хотогор газар һайнаар харагдадаг юм. Волгын эгээн нарин газарта эндэ Сталинградска гидроэлектростанци баригдаха байна. Гидротехническэ олон барилгануудтай хүсэтэ плотина Волгын энэ хотогор газарые гурбан жэл болоод байхада хүндэлэн гараха юм. ГЭС-эй байшан, плотинын уһа урадхуулха хубинь, суднаар ябалгын шлюзүүд эндэ баригдаха байна. Сталинградска далай олон мянгаад квадратна метртэ байгуулагдаха, һалхи шуурганай үедэ судналуудай зогсохо гавань бии болохо юм. Плотинын саада талада Волго-Урал гэжэ асари ехэ каналай эхи эндэ зэргэлээд байха юм. Энэ газарай хотогорто мүнөө барилгын талмай харагдана.

Волгын һаба дотор ехэ хүдэлмэри дэлгэрээ. Нёдондо зун Волгоор пароходоор ябажа үнгэрһэн хүн мүнөө эдэ газарнуудые танихагүй байха. Тиихэдэ хүнэй анхарал татахагүй Элһэн арал эндэ байһан юм. Энэ газар үнэхөөрөөшье элһэн арал гэжэ нэрэтэй байгаа. Тэрэ арал мүрэнэй эрьеһээ өөдэ арай гэжэ харагдажа байдаг һэн.

Тиин, хүсэтэ механизмууд—земснарядууд иишэ ерээ. Трубануудтай —пульповодуудтай эстакадууд үндэрөөр харагдадаг болоо. Олон арбаад жэлнүүдтэ байгаалиин хэжэ шадаагүй юумые хүсэтэ техникэ хэдэн һарын турша дотор хэбэ. Үнгэрһэн жэлэй октябрьда Элһэн арал Волго-Ахтубинска хотогорой зүүн эрьетэй нэгэдэбэ. Тэрэ арал Волгын һаба тээшэ олон мянган квадратна метр территори эзэлжэ, холо хүрэтэр ошобо. Хуушанай багахан аралай байһан газарта угаа ехэ хонхор газар бии болоо.

Үбэлэй үедэ Сталинградска ГЭС-эй барилга дээрэ газар малтаха ба уһанай хаалта хэхэ хүдэлмэри ябуулагдана. Земснарядууд үбэлэй туршада миллион хахад шахуу кубометр газар малтаба. Алдарта волгодонец Геннадий Бовша начальнигтай № 1005 земснарядай экипаж гидроэлектростанциин байшангай һуури табигдаха котлованай дээдэ хаалтые амжалтатайгаар барижа байна. Земснарядай коллектив үбэлэй сагта нормоёо ехээр үлүүлэн дүүргэнэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: (баруун гарһаа) земснарядай начальник Г. Бовша, ахалагша механик Д. Федоров ба инженер-электрик А. Онищенко гэгшэд шэнэ забойтой танилсажа байна.

ТАСС-эй фотохронико.

Сталинградска ГЭС-эй байшангай һууриин табигдаха котлованние бариха талаар ехэ хүдэлмэри мүнөө хэгдэжэ байна. Энэ байшан угаа ехэ хэмжээтэй байха юм. Тэрэ хадаа Москвадахи Смоленскэ талмай дээрэ баригдаһан үндэр байшанһаа үшөө ехэ байха юм.

Мүнөөдэр котлованай район хадаа агууехэ барилгын эгээн шухала участогуудай нэгэниинь болоно. Машинануудай шууяан үдэршье, һүниншье замханагүй. Шпунт зоогдоно, эрье хамгаалха шэнэ участогууд баригдана, газар доогуур уһа урадхуулха нүхэ малтагдана, уһанай хаалтын хажуу талынь шулуугаар ябталагдана, шэнэ пульповодууд табигдана, уһанай хаалтын хажуу талаар түмэр замай линиин улам саашаа табигдана. Энэ линии һаяар котлованай бүхы районние тойрон гаража, доодо талын хаалтада ошохо юм. Тиин Волго-Ахтубинска хотогорто барилгын талмайе тойрон түмэр замай ехэ сахариг бии болохо байна.

Волго-Доной барилгаша байһан инженер Соболевой участок дээрэ үйлэдбэриин илалта туйлагдаа. Уһанай түмэр хаалтада һүүлшын шпунтина зоогдобо. Проектнэ тэмдэглэл хүрэтэр хэдэн шпунт зооһоной һүүлээр, Волгын зүгһөө котлованние хаалгын гол хубинь бэлэн болохо байна. Энээнтэй дашарамдуулан, элһэн аралда хабарай уһанай түрижэ ерэхэдэ, хамгаалгын металлическа ханада шпунт зоохын тула бүхы хүсэн мүнөө зорюулагдажа байна.

Асари ехэ котлованние барилгатай дашарамдуулан, барилгашад техническэ талаараа орёо олон зорилго шиидхэхэ байна. Һайрамай уһанһаа котлованние хамгаалха гээшэ түрүүшын зорилго болоно. 10 метр үндэр ба 50 метр үргэн хаалта барижа, энэ зорилго шиидхэхэ болоно. Тэрэнэй нурахагүйн тулада зузаан түмэр хана—шпунтова хаалта баригдажа байна.

Сталинградай ГЭС-эй һууриин табигдаха котлованние баригшад ойротожо байгаа хабарай һайрамай уһые бүрин түгэс бэлэдхэлтэйгээр угтаха юм.

А. Грачев.

Волжско тосхон. (ТАСС).

Турксибай профсоюзна бюджет

АЛМА-АТА, февралиин 28. (ТАСС). Туркестано-Сибириин түмэр замай профсоюзна бюджет нёдондо жэлэйхитэй сасуулбал 2 миллион гаран түхэригөөр ургаба. 12 миллион шахуу түхэриг профсоюзна мүнгэн культурна байра байдалай хэрэглэмжэдэ һомологдохо. Санаторинуудта ба амаралтын байшангуудта ошохо путевконуудые худалдан абаха ябадалда 2300 мянган түхэриг гаргашалагдана.

Турксибта профсоюзна олон библиотекэ хүдэлмэрилнэ. Тэдэнэй номой фонддо зуун мянган том ном бии. Энэ жэлдэ библиотекэнүүд хэдэн арбаад мянган номуудые абаха юм. Клубууд шэнэ түхеэрэлгэ, культинвентарь, киноустановконуудые абаха юм.

ПАРТИИНА АЖАБАЙДАЛ

Партийно-эмхидхэлэй хүдэлмэриие улам һайжаруулха

Һаяхан Улан-Удын судна заһабарилгын заводой партийна эхин организациин тоосоото-һунгуулиин суглаан болоо. Партийна бюрогой хүдэлмэри тухай тоосоото элидхэл партбюрогой секретарь нүхэр Строганов хэбэ.

Партийно-эмхидхэлэй ба партийно-политическэ хүдэлмэриин зарим тэды һайжаруулагдаһанай ашаар заводой коллектив муу бэшэ амжалтануудые туйлаа. 1952 ондо гүрэнэй түсэбые болзорһоонь урид дүүргэхын түлөө социалистическэ мүрысөөндэ район дотороо эгээн түрүүлэн үүсхэжэ, үнгэргэһэн жэлэйнгээ үйлэлбэриин түсэбые тус коллектив 106,6 процент дүүргэһэн байна.

Заводой коллективэй дунда стахановецүүдай тоо нилээд олошороо. Эндэхи хүдэлмэрилэгшэдэй 42,3 процентнь мүнөө стахановецууд болонхой. Тиихэдэ тэдэнэй арбаад хүниинь нёдондо 2 жэлэй нормо дүүргэһэн, 90 гаран хүдэлмэрилэгшэд жэлэйнгээ даалгабариие һурагтүй үлүүлэн гүйсэдхэһэн байха юм. Партийно-политическэ хүдэлмэриин бүри һайнаар үнгэргэгдэхэнь, социалистическэ мүрысөөе партийна бюрогой үшөө тодорхойгоор хүтэлбэрилдэг болоһониинь, тус заводой коллектив бүри ехэ амжалтануудые туйлаха шалтаг болоо байгаа. Тиимэһээ партийна бюрогой хүдэлмэридэхи дутагдалнууд тухай суглаан дээрэ хурса шүүмжэлэгдэбэ.

Партийна бюро пропагандистска хүдэлмэриие һайнаар табижа шададагүй. Тоосоото үе соо мүнөө 16 лекци, элидхэл заводой хүдэлмэрилэгшэдэй дунда уншагдаа.

—Агитационно-нийтын хүдэлмэри заводоймнай хүдэлмэрилэгшэдэй дунда хангалтагүйгөөр эмхидхэгдэнхэй байна. Олонхи агитаторнууд һулаар хүдэлмэрилнэ, — гэжэ коммунист Бондарев шүүмжэлбэ. Тээд —партбюро агитаторнуудай хүдэлмэриие хинан шалгадагүй, тэдэнэй хүдэлмэри тухай асуудал зүбшэн хэлсэдэггүй юм.

—Заһабарилгын шанарые һайжаруулхын түлөө заводой дирекци, партийна бюро һулаар тэмсэнэ, —гэжэ коммунистка Корягина тэмдэглэбэ. — Манай заводто заһабарилагдаһан зарим суднанууд Иркутскда арайхан гэжэ хүрөөд, тэндэ дахин заһабаридта ородог байха юм.

Өөһэд тухайнь хэгдэһэн тон зүб шүүмжэлые коммунистнууд Кузьмич, Зубков гэгшэд буруушааха гэжэ һэдэһэн байна. Нүхэр Кузьмич комсомольско политкружогой пропагандистаар томилогдоһон аад, мүнөө занятиин оройдоо үнгэргэнэгүй.

—Цехүүдэй партгруппоргнууд һулаар хүдэлмэрилнэ, — гэжэ коммунист нүхэр Орлов тэмдэглэбэ. —Политическэ ушар ёһо мэдэдэг байхаар кадрнуудые хүмүүжүүлхэ, ажалай журам бэхижүүлхэ хэрэгтэ тэдэнэр анхаралаа багаар хандуулна. Тиимэһээ зарим хүдэлмэрилэгшэд, илангаяа залуу хүдэлмэрилэгшэд хүдэлмэридөө гээгдэжэ ерэхэ, даалгабариһаа ажалдаа хайша хэрэгээр хандаха ябадал гаргана.

Ханын газетэ саг соогоо гаргагдангүй. Заводой коллективэй ажабайдалай гол шухала асуудалнууд тухай газетэдэ бэшэгдэнэгүй, шүүмжэлэл ба өөрыгөө шүүмжэлэлгэ һулаар дэлгэрүүлэгдэнэ гэжэ хэдэн коммунистнууд хэлэбэ.

Суглаан дээрэ хамта 13 хүн үгэ хэлэбэ. Партийна бюрогой хүдэлмэри хангалтатай дээрэ сэгнэгдээ. Партбюрогой шэнэ гэшүүд һунгагдаа.

Коммунистнуудай политическэ һэрэмжые улам дээшэлүүлхэ

Һаяшаг Бичурын аймпотребсоюзай партийна эхин организациин тоосоото-һунгуулиин суглаан болоо.

Партийна организаци болбол ажалшадай эрилтэ хэрэглэлнүүдые һайнаар хангаха, эд хэрэглэгшэдэй гомодолнууд ба мэдүүлгэнүүдые хаһа саг сооһь хаража үзэхэ, худалдаа наймаанай хүдэлмэрилэгшэдэй журамые һайжаруулха хэрэгтэ гол анхаралаа хандуулдаг байна. Тоосоото үе соогоо 15 дахин партийна суглаа, тэрэ тоодо партийна нээмэл суглаа 6 дахин үнгэргэгдөө.

Гэхэ зуура, энэ партийна организациин хүдэлмэридэ горьтойхон дутуунууд бии байна. Худалдаа наймаанай кадрнуудые шэлэн олохо ба хүмүүжүүлхэ хэрэг үшөө хангалтагүйгөөр шиидхэгдэнэ. Коммунистнуудай политическэ һэрэмжые ба харюусалгые дээшэлүүлхын түлөө партийна организаци ёһотойгоор оролдоногүй.

Аймпотребсоюзай аппарадай хүдэлмэрилэгшэдэй дунда хүмүүжүүлгын хүдэлмэри муугаар ябуулагдана, социалистическэ мүрысөөн һайнаар дэлгэрүүлэгдэнэгүй, шүүмжэлэл ба өөрыгөө шүүмжэлгэ һулаар хүгжөөгдэнэ. Энэ ушарһаа худалдаа наймаанай организацинуудта зарим ябууд хүнүүд шурган орожо, гүрэнэй мүнгэ үринэ, үбэршэлнэ.

Коммунистнуудай политическэ һэрэмжые улам дээшэлүүлхэ, даалгагдаһан хэрэгэйнь түлөө хүдэлмэрилэгшэ бүхэнэй харюусалгые ехэ болгохо тон шухала гэжэ тус партийна суглаан тэмдэглэбэ.

Улаан туг барюулагдаба

КУРУМКАН. Ажалшадай депутадуудай Гаргын сомоной Совеэдэй малшадай социалистическэ мүрысөөнэй дүн гаргагдаба. Кировэй нэрэмжэтэ колхозой хонинойтоварна фермэ түрүү һуури эзэлжэ, сомонойнгоо дамжуулгын Улаан тугта хүртэбэ. **Д. Ламожапов.**

Кабанскын аймагай Брянска сельсоведэй «Коммунизм» колхозой һүнэйтоварна фермын ахалагша һаалишан комсомолка Анна Бурдуковская ажал хэрэгээрээ суурхадаг болонхой. Тэрэ хадаа нютагай үүлтэрэй үнеэн бүриһөө үнгэрэгшэ жэлдэ 900 литр һү һааха түсэбтэй байһан аад, 1200 литр һү һаагаа. Нүхэр Бурдуковская һайнаар ажаллахаһаа гадна, нийтын хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаадалсадаг, малшадай дунда агитационно хүдэлмэри үргэнөөр ябуулдаг.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Анна Бурдуковская газетын материалнуудые һаалишадта уншажа байна. **О. Березновой фото.**

Малай байрануудые олоор бариха

Малажал амжалтатайгаар хүгжөөхын тула адуу малые гансашье бардам хүрэхэ тэжээлээр бэшэ, мүн типовой дулаан байрануудаар хангалгын тон ехэ удхашанартайе мэдэһэн Закаменай аймагай «Майн нэгэн» (түрүүлэгшэнь Н. Г. Гончиков), «Коминтерн» (түрүүлэгшэнь С. Х. Санжитов), Ворошиловай нэрэмжэтэ (түрүүлэгшэнь Р. Б. Зундуев) түрүү колхозууд жэл бүхэндэ малдаа типовой шэнэ байрануудые барина. Эдэ колхозууд барилгын хүдэлмэриие түхэреэн жэл соо зогсоохогүйе оролдодог, барилгын материал бэлэдхэлые үбэлэй сагта үргэнөөр ябуулдаг юм. Жэшээлхэдэ, «Майн нэгэн» колхоз үнгэрэгшэ жэлдэ типовой хэдэн байрануудые барибашье, энээгээрээ һанаагаа амарангүй, байгша 1953 ондо үнеэдэй типовой 1 байра, хонидой 1, хурьгадай 1, тугалай 1 байра ба малшадай байха гэрнүүдые барихаар хараалангхай. Тус колхоз барилгын бригада эмхидхээд, мүн малшадые модо бэлэдхэлгэдэ гаргалсаад, һүүлэй үедэ 200 гаран кубометр модо отолжо, бултыснь барилга хэгдэхэ газарта шэрэжэ асаранхай. Мүн 25 кубометр модон тёс болгогдон хюрөөдэгдэнхэй. Ингэжэ тус колхоз нийтын бүхы малнуудые ойрын жэлнүүдтэ типовой һайн байрануудаар хангахын тулада малай байрануудые түхэреэн жэл соо барина.

Гэбэшье, аймагай олонхи колхозуудай хүтэлбэрилэгшэд зоотехническэ барилгада хайша хэрэгээр ханданад. Тиимэһээ уйтан, хүйтэн ба харанхы муу байрада байһанһаа малай тураха, үбдэхэ, хүсэеэ гээхэ баримтанууд олсото үзэгдэдэг. Ленинэй, Ждановай, Щетинкинэй ба Цагаан-Моринской сомоной Сталинай нэрэмжэтэ колхозууд жэлһээ жэлдэ зоотехническэ байрануудые бариха түсэбөө дүүргэдэггүй. Жэшээнь, Ждановай нэрэмжэтэ колхоз (түрүүлэгшэнь Норбоев) үнгэрэгшэ жэлдэ малай нэгэшье шэнэ байра баряагүй һэн. Тус колхозой малынь бүхыдөө шахуу мүнөө юрын далнууд соо үбэлжэнэ. Зарим малшадай байдаг гэрнүүд үмхиржэ, унаха болошоо. Теэд, тус колхозой хүтэлбэрилэгшэд нийтын малнуудые типовой дулаан байраар хангахын ба малшадайнгаа байха гэрнүүдые заһахын түлөө оролдоногүй, һанаа амархан һуужа байһаар.

Цагаан-Мориной сомоной Сталинай нэрэмжэтэ (түрүүлэгшэнь Будаев) колхоз нийтынгээ малда типовой һайн байрануудые барихын тула бэлдэһэн барилгын модые ондоо тээшэнь, организацинуудта, эмхи зургаануудта худалдажархиһан байха юм.

Зоотехническэ байрануудые бариха модо бэлэдхэлгэ ба шэрэлгэ аймаг дотор тон муугаар ябуулагдана. Аймагай бүхы колхозууд зоотехническэ барилгын модо бэлэдхэхэ түсэбөө оройдоо арбаад гаран процент дүүргээ. Теэд нийтынгээ адуу малые дулаан байраар хангахын тула модо бэлэдхэлгын ба шэрэлгын эгээл һайн саг мүнөө үнгэржэ байна.

Энэ юун дээрэһээ болооб гэхэдэ, зоотехническэ барилгада аймагай даагша Далбахеев, хүдөө ажахын таһагые даагша Тюменцев гэгшэд хайша хэрэгээр хандаа.

Иимэ байдалые мэдэжэ байһан аад, аймагай Совеэдэй гүйсэдхэхэ комитет ба КПСС-эй айком барилгын модо бэлэдхэлгэ ба шэрэлгые хурдадхахын тула зохихо хэмжээнүүдые абанагүй.

Р. Ринчинова.

ТҮРҮҮ ДҮЙ ДҮРШЭЛЭЙ ТРИБУНА

Баян ургаса хуряадаг колхоз

Һүүлэй жэлнүүдтэ Кабанскын аймагай «Коммунизм» колхоз (түрүүлэгшэнь К. П. Дементьев) орооһото культурануудай тогтууритай һайн ургаса хуряадаг болоһон байна. Үнгэрһэн жэлдэ шэниисын полинуудһаа га бүриин 13-һаа 23 центнер хүрэтэр ургаса хуряагдаа.

Иимэ ургаса ямар аргаар туйлагдааб гэхэдэ, агротехническэ бүхы заабаринууд наринаар сахигдахаһаа гадна, 1948 онһоо хойшо гансал сортовой үрһөөр тарилга хэгдэдэг болонхой. Тарянай полинууд һайнаар үтэгжүүлэгдэнэ. Һүүлэй хоёр жэл соо минеральна үтэгжүүлгэ үргэнөөр хэрэглэгдэдэг болоо. Мүн тарянай полинуудта олон жэлэй ногоо таригдана. Үнгэрһэн жэл 33 га газарта залаата ба бобово ногоонууд таригдаһан байгаа.

Энэ колхозой тарянажалай бригаданууд, илангаяа Петр Филиппович Бажеевэй хүтэлбэрилдэг бригада тарянажал эрхилхэ талаар ехэхэн дүй дүршэлтэй болонхой. Тэдэнэр таряагаа хуряажа абахатаяа хамта, яровой шэниисэ тариха полинуудайнгаа соломын узуурые дисковэ лущильнигуудаар лущени хэдэг байна. Лущени хэһэнэй удаа 10—15 хонуулаад, поли дээрэ үбһэ ногоонойнь хүсэд һайса ургаһан хойно, предплужнигтай плугаар 22—25 сантиметр гүнзэгыгөөр хахалагдадаг юм.

Эндэ үбэлэй сагта тарянай полинууд дээрэ саһа тогтоолгодо ехэхэн анхарал хандуулагдана. Полинууд дээгүүр һалхинай буудаг газар руу харуулагдаад, гектар газар дээрэ 50—60 щитэнүүд һэлгэсүүлэн табигдадаг. Тиигээд саһанай тогтоһоной һүүлээр ондоо газарта абаашагдадаг юм. Энэ арга хэрэглэһэнэй ашаар гектар газарта 800—900 щитын орондо оройдоо 50—60 щитэ хэрэглэгдэдэг болоо. Мүн саһа тогтоохын тула полинууд дээгүүр намаатай модонууд олоор хаягдадаг. Тэрэнһээ гадна, тракторна зэмсэгээр саһан хахалагдажа, гүбөөтүүлэгдээд, энэнэй ашаар поли дээрэ нэгэ жэгдэ 50—60 сантиметр зузаантай саһан тогтоогдолог байна. Хабартаа полинууд дээгүүр тогтоогдоһон саһанай хайлажа байха үедэ шиниг нойтые газарай хүрьһэндэ бариха хүдэлмэри хэгдэнэ.

Урдань колхоз ехэнхидээ «Лютесценс 062» гэжэ сортын шэниисэ таридаг байһан юм. Харин 1950 ондо 3 гектар газар дээрэ «Альбидум—3700» гэжэ сортын шэниисэ таряад, хамта 67 центнер ургаса хуряаһан байгаа. Мүнөө энэ сортын шэниисэ тарилаг талмай 230 гектар болоо. Манай нютагай эрхэ байдалда энэ сортын шэниисэ тон таарамжатай гэжэ дүй дүршэл харуулһан байна.

Эндэ хабарай тарилга агротехническэ эрхим болзорто үнгэргэгдэдэг. Жэшээлхэдэ, яровой шэниисэ апрелиин һүүл багһаа эхилээд, майн 10 болотор таригдадаг. Жэл бүри һайн шанартай үрһэ хүрэнгэ хаагдана. Академик Лысенкын методээр үрһэнэй тарян нара һалхинда дулаасуулан шанаржуулагдаад, хэрээһэлүүлэн таригдана. Нёдондо шэниисын бүхы үрһэн гранозаи гэжэ хороор угаагдаа һэн.

Энэ колхозой гэшүүд байкалокударынхидай хандалгые зүбшэн хэлсэхэ зуураа, тарянай талмайн га бүриһөө 100 пүүд, зарим участогуудһаа 150 пүүд хүрэтэр, үшөө дээшэшье ургаса хуряаха гэһэн уялга абаһан байна.

Мүнөө тус колхозой тарянажалай бригаданууд хабарай тарилгада эршэмтэйгээр бэлэдхэжэ байна. Жэшээлхэдэ, нүхэр Бажеевэй хүтэлбэрилдэг бригада үнэһэ, шубуунай аргал суглуулха даалгабаряа февралиин 10-да 120 процент, саһа тогтоохо даалгабаряа 100 процент дүүргээ. Мүнөө 5300 ашаа шабхэ полинууд дээрэ гаргагдаа. Колхоз үрһэнэй болон бусад фондынуудые гүйсэд байгууланхай. Хаагдаһан бүхы үрһэн сэбэрлэгдэжэ, тарилгын кондицида хүргэгдөөд, ургаха шадалайнгаа талаар 92—96 процент болгогдоо гэжэ тодоруулагдаа.

Мүнөө нүхэр Бажеевэй хүтэлбэрилдэг тарянажалай бригада шэниисынгээ үрһые АВ гэжэ хороор угаажа эхилээ.

Колхоздо бии байһан сеялкэнүүд, борнойнууд, плугууд болон бусад зэр зэмсэгүүд заһабарилагдажа бэлэн болгогдоо. Мүн полевой стануд заһабарилагдажа, хабарай тарилгын хүдэлмэриин түсэбүүд зохёогдожо байна.

Манай аймагай түрүү «Коммунизм» колхозой хүдэлмэриин дүй дүршэлһөө харахада, агротехническэ хэмжээ-ябуулгануудые комплексноор үнгэргэбэл, тогтууритай һайн ургаса хуряаха ябадалда шиидхэхы удхашанартай байна.

А. Квасников, Кабанскын аймгүйсэдкомой хүдөө ажахын таһагай главна агроном.

Сабшалан һайжаруулха хүдэлмэри

Курумканай аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой тэжээл бэлэдхэлэй бригада (бригадирынь М. Бадмаев) үнгэрһэн жэлдэ сабшалангайнгаа газарые уһалһанай, үтэгжүүлһэнэй ашаар үбһэнэй һайн ургаса хуряагаа һэн. Эндэ суута луговодууд Ц. Цыренов, Б. Будаев гэгшэд ажаллана. Нёдондо луговод Цыренов сабшалангай 50 гектар туршалгын участок дээрэһээ га бүриин 50 центнер, 300 гаран гектар сабшалан дээрэһээ га бүриин 20 центнер, луговод Будаев сабшалангай 25 гектар туршалгын участок дээрэһээ га бүриин 50 центнер, 125 гектар сабшалангайнгаа га бүриһөө 25 центнер үбһэ хуряагаа.

Тус бригадынхид мүнөө сабшалан дээрээ агротехническэ хэмжээ-ябуулгануудые үргэнөөр хэжэ байна. Жэшээлхэдэ, Дырен гэжэ газартахи сабшалан дээрэ тошон хаалягдажа, 260 мянгаһаа дээшэ кубометр мүльһэн хүргэгдэһэн, сабшалангай газар дээрэ 25 мянган ашаа наг шэбхэ гаргагдаһан байна.

Г. Хуриганов.

БУРЯТ-МОНГОЛ ХЭЛЭНЭЙ АСУУДАЛНУУДААР БОЛОҺОН НАУЧНА КОНФЕРЕНЦИИН ДҮНГҮҮД ТУХАЙ

«Марксизм ба языкознаниин асуудалнууд» гэһэн нүхэр Сталинай гайхамшагта зохёол соо хэлэн тухай советскэ наукын гол проблемэнүүд табигдаһан ба шиидхэгдэһэн байха юм. Энэ зохёолой аша үрөөр манай республикын научна болон практическа хүдэлмэрилэгшэд бурят-монгол хэлэнэй шухала асуудалнуудые шэнжэлэн шиидхэхэ арга боломжотой болоо.

Энэ жэлэй январиин һүүл багта Улан-Удэ городто бурят-монгол хэлэнэй асуудалнуудаар болоһон научна конференцидэ Москва, Ленинград ба Иркутскын эрдэмтэд, республикын языковедүүд болон бусад научна хүдэлмэрилэгшэд, дунда ба долоон жэлэй һургуулинуудай бурят-монгол хэлэнэй багшанар, тэрэ тоодо Иркутска ба Читын областьнуудһаа ерэһэн багшанар, мүн учебнигүүдэй болон бусад һуралсалай номуудай авторнууд, политическэ ба уранһайханай литературын оршуулагшад, уранзохёолшод болон искусствын хүдэлмэрилэгшэд, хэблэлэй ба газетын хүдэлмэрилэгшэд, партийна, советскэ органуудай түлөөлэгшэд хабаадалсаба.

Конференци иимэнүүд асуудалнуудые зүбшэн хэлсэһэн байгаа:

1. Хэлэн тухай И. В. Сталинай һургаалай үндэһэн дээрэ бурят-монгол хэлэнэй грамматическа байгуулалтые шэнжэлхэ ябадал (профессор Г. Д. Санжеевэй элидхэл).

Нэмэлтэ элидхэлнүүд: 1) бурят-монгол хэлэнэй синтаксисэй асуудалнууд тухай (Московско областной пединститудай профессор Т. А. Бертагаевай элидхэл); 2) һургуулинуудта бурят-монгол хэлэнэй грамматика заалга тухай (БМАССР-эй Гэгээрэлэй министр, педагогическа наукануудай кандидат Н. В. Баранниковай элидхэл).

2. Бурят-монгол хэлэнэй «территориальна» диалектнүүд тухай (Ленинградска гүрэнэй университедэй доцент, филологическа наукануудай кандидат Д. А. Алексеевэй элидхэл).

3. Общественно-политическэ литературые ородһоо бурят-монгол хэлэн дээрэ болгоһон оршуулганууд тухай (Бурят-Монголой культурын научно-шэнжэлэлгын институдай хэлэ бэшэгэй секторые даагша, филологическа наукануудай кандидат Ц. Б. Цыдендамбаевай элидхэл).

4. Бурят-монгол литературна хэлэ бэшэгэй дүримые һайжаруулха тухай (Бурят-Монголой пединститудай доцент, филологическа наукануудай кандидат Д. Д. Амоголоновой элидхэл).

Эдэ бүхы асуудалнуудые эдэбхитэйгээр зүбшэн хэлсэлгэн болојо, конференци дээрэ 83 хүн үгэ хэлэһэн байна.

Бурят-монгол хэлэ бэшэг шэнжэлгын талаар, илангаяа тэрээнэй тон шухала һалбари болохо тус хэлэнэй грамматическа байгуулалтые тодорхойлгын талаар бурят-монголой языкознани хангалтагүй байдалтай гэжэ конференцидэ хабаадагшад шүүмжэлэн тэмдэглэһэн байна. Тодорхойлон хэлэбэл: нэгэдэхеэр, профессор Г. Д. Санжеевэй зохёолнууд, доцент Д. А. Алексеев болон бусадай бэшэһэн статьянууд удхаараа гүнзэгы бэшэ, схематична шанартай байхаһаа гадна, доторнь марристска алдуунууд гараһан байдаг; хоёрдохёор, хэлэлгын хубинуудые классификацилан илгалгын талаар, дахуул мэдүүлэлнүүд, причастна болон деепричастна оборотуудые бэе бэеһээнь тусгаарлаха гэхэ мэтын хэдэ хэдэн гол асуудалнуудай талаар языковедүүдэй хоорондо мүнөө хүрэтэр нэгэн һанал тодоржо гараагүй байха юм. Энэнь һургуулинуудта бурят-монгол хэлэнэй грамматика зааха ябадалда түбэг ушаруулдаг байгаа.

Конференци дээрэ болоһон дискусси арсалдаагша талануудай позицинуудые үлэмжэ тодорогожо үгэһэн болобошье, харин арсалдаануудынь зайлуулагдаагүй байна. Энээнэй гол шалтагаанинь хадаа сталинска һургаалай үндэһөөр бурят-монгол хэлэнэй грамматическа байгуулалта гүнзэгы үргэнөөр үшөө шэнжэлэгдээгүй байһан ушар мүн болоно. Гансал иимэ шэнжэлгэ арсалдаата асуудалнуудые шиидхэлгын үндэһэ һуури болојо шадаха байгаа. Тиимэ дээрэһээ 50 авторска листһээ бага бэшэ хэмжээтэй бурят-монгол хэлэнэй научна грамматика зохёохо шухала гэһэн конференциин тогтоолые тон зүб гэжэ тоолохо хэрэгтэй.

Тиибэшье конференцидэ хабаадагшадай олонхид, тэрэ тоодо мүн арсалдагша талануудай олонхид һуралсалай грамматикын асуудалнуудаар нэгэн һаналда ерэһэн байна. Языкознаниин асуудалнуудаар И. В. Сталинай зохёолнуудай тунхаглагдаһанай һүүлдэ бурят һургуулинуудта зорюулан гаргагдаһан, мүнөө байгаа морфологи ба синтаксисэй учебнигүүдэй гол үндэһэ баримтануудынь бурят-монгол хэлэнэй грамматическа байгуулалтын онсо шэнжэ шанарнуудые гол түлэб зүбөөр харуулна гэжэ конференци тэмдэглээ.

Бурят-монгол хэлэнэй лексикын талаар гүнзэгы ехэ научна шэнжэлэлгэ манда үшөө үгы гэжэ конференцидэ хабаадагшад тэмдэглэбэ. Тиимэһээ бурят-монгол хэлэнэй гол словарна фонд болон словарна бүридэлые языковедүүд шэнжэлхэ, энэ асуудалаар тусхай статьянууд болон монографическа дэлгэрэнгы зохёолнуудые гаргаха ёһотой тэһэн эрилтэ конференци табиба.

Хоёр хэлэнэй (бурят-ород ба ород-бурят) словарьнуудые зохёон тонилхо хүдэлмэреэ үргэлжэлхэһөө гадна, бурят-монгол хэлэнэй үгэнүүдые тайлбарилһан словарь, синонимуудай (адли удхатай үгэнүүдэй) словарь зохёохо материал бэлэдхэжэ эхилхэ хэрэгтэй гэжэ тус конференци культурын институдта зааһан байна.

Бурят-монгол хэлэнэй диалектнүүдэй гүйсэд шэнжэлэгдээгүй байһан ушар урданшье мэдээжэ байһан, конференци дээрэ хэлэгдэһэн элидхэл болон үгэнүүдһээ бүришье элитэ болојо үгэбэ. Тиимэ ушарһаа «территориальна» диалектнүүдые гүнзэгыгөөр шэнжэлхэ хүдэлмэри үргэнөөр ябуулха шухала байһан тухай, тус диалектнүүдые зүбөөр, методическа гүн үндэһэтэйгөөр классификацилха тухай, нютагай диалектнүүд ба литературна хэлэн хоёрой хоорондохи харилсаа холбоое наринаар тодолхо тухай үгэ хэлэгшэд һанамжануудаа оруулһан байна.

Диалектнүүдые саг үргэлжэ шэнжэлһэнэй һүүлдэ тон түрүүн диалектологическа картанууд болон диалектологическа словарь зохёожо гаргаха шухала.

Бурят-монгол хэлэн дээрэ хэблэгдэһэн литература соо ород хэлэнһээ оршуулһан оршуулганууд айхабтар ехэ һуури эзэлдэг. Оршуулгын талаар манай эндэ ехэхэн дүй дүршэл бии болоһон байбашье, тэрээниие хэншье шэнжэлдэггүй һэн. Оршуулгын шанар, илангаяа марксизм-ленинизмын классигуудай зохёолнуудые оршуулһан оршуулгын шанар һайжаруулхын тулада нэн түрүүн мүнөө байгаа дүй дүршэлые согсолон хаража үзэхэ, оршуулгын практикын һайн ба дутуу дунда зүйлнүүдые элирүүлхэ шухала байба. «Общественно-политическэ литературые ород хэлэнһээ бурят-монгол хэлэн дээрэ болгоһон оршуулганууд тухай» тус конференци дээрэ зүбшэн хэлсэһэн элидхэл энэ зорилгые шиидхэлгэдэ зорюулагдаһан байгаа.

Ородһоо бурят-монгол хэлэн дээрэ хэгдэһэн мүнөө үеын оршуулгануудай гол үндэһэн дутагдалынь гэбэл, удхыень дахангүй, үгыень дахан хэдэг оршуулга мүн гэжэ элидхэлшэшье, үгэ хэлэгшэдшье нэгэн һаналтайгаар тэмдэглээ. Тиимэ болохолоороо оршуулгын шанарые саашадань һайжаруулхын талаар мүнөө үеын гол зорилго хадаа үгэ дахан оршуулха ябадалые усадхалга мүн гэжэ тоолохо хэрэгтэй.

Ород хэлэнһээ бурят-монгол хэлэн дээрэ, бурят-монгол хэлэнһээ ород хэлэн дээрэ хэгдэдэг оршуулгын айхабтар ехэ удхашанартайе анхаралдаа абажа, нэгэдэхеэр, оршуулгын практика болон теориин асуудалнуудаар статьянуудые ходоо толилхо; хоёрдохёор, культурын институдай дэргэдэ оршуулгын ба терминологиин секторые байгуулха шухала гэжэ конференци тоолобо.

«Бурят-монгол литературна хэлэ бэшэгэй дүрим һайжаруулха тухай» элидхэл зүбшэн хэлсээд байхадаа, элидхэлшын дурадхаһан ёһоор бурят-монгол алфавидай «у» ба «ү» үзэгүүдэй һуури һэлгэһэнэй хэрэггүй гэжэ конференцидэ хабаадагшад тоолоһон байна. Тиибэшье, мүнөө байгаа орфографиин дүримдэ зарим нэгэн хубилалтануудые оруулха шухала гэбэл: а) глаголнуудай хандалгын бүхы формонуудта (урдань байһан «-я», «-е», «-ё» һүүлнүүдэй орондо) гансахан «-е» һүүл хэрэглэхэ, (жэшээнь: ошое, ябае, ерэе г. м.); б) абтаһан үгэнүүдэй тэмдэгэй нэрэнүүлэй нэрын падеждэ (урдань байһан «-а», «-э», «-о» һүүлнүүдэй орондо) гансахан «-а» һүүл хэрэглэхэ (жэшээнь: капиталистическа, коммунистическа, машинна г. м.) ёһотой гэһэн һанамжые конференцидэ хабаадагшад зүбшөөбэ. Гэбэшье, элидхэлшэ болон үгэ хэлэгшэдэй оруулһан бусад хэдэн дурадхалнууд тушаа ондо ондоо һанамжанууд гараһан дээрэһээ мүнөө байгаа орфографическа дүримүүдые хубилгаха, нэмээхэ ябадалтай холбоотой асуудалнуудые саашадань гүнзэгыгөөр шэнжэлхэ шухала гэжэ тоолотдобо.

Эдэ асуудалнуудаар тус конференци дээрэ элидхэлшэ болон үгэ хэлэгшэдэй оруулһан һанамжа, дурадхалнуудые анхаралдаа абажа, «Бурят-монгол хэлэнэй орфографиин дүримүүдэй суглуулбари», «Бурят-монгол хэлэнэй орфографическа словарь» зохёохо ёһотой гэжэ конференци зааһан байна.

Научна конференциин зүбшэн хэлсэһэн, практическа дурадхал оруулһан асуудалнууд тобшо тэды иимэ байна.

Бурят-монгол хэлэнэй асуудалаар үнгэргэгдэһэн энэ конференци манай республикын культурна байдалда ехэхэн событи болоһон байна. Энэ конференци хэдэн олон орёо теоретическэ проблемэнүүдые хэлсээн дээрэ табихаһаа гадна, бурят-монгол литературна хэлэ бэшэг хүгжөөхэ, тэрээниие һургуулинуудта зааха талаар гараһан хэдэн асуудалнуудые шиидхээ.

Үбһэ, тэжээл зүбөөр, гамтайгаар гаргашалха

Дүүргэгдээгүй шиидхэбэри

Манай аймагай Дырэстэй гэжэ ...с Зэдэ голой зүүн бэедэ һуури... ...хай. Эндэхи үргэн ехэ бэлшээри ...рэ зундаа «Коммунизм» колхо... малнууд бэлшэдэг. Энэ колхоз ...мянга шахуу толгой адуу мал... юм.

...имэ олон малтай аад, тус кол... тэжээл бэлэдхэхэ түсэбөө жэл... жэлдэ дүүргэдэггүй байна. Тии... ...э малынь тэжээлээр дутажа, ...р гарзалдаг, турадаг юм. Ма... садхалан һайнаар үбэлжүүл... тула 30000 центнер үбһэн хэ... ...эй гэжэ колхозой правлени ...оһон байгаа. Гэбэшье, үнгэрэг... зундаа миил 12000 центнер үб... бэлэдхэгдэһэн байна. Тиихэдэ ...оз силос дараха түсэбөө оройн... 40 процент дүүргэһэн байха «Машинаар сабшалангай саб... ...ахаар болгогдоогүй, хүдэл... ...ин хүсэнэй дутамаг дээрэһээ» ...эл бэлэдхэхэ түсэб дүүргэгдэ... гэжэ колхозой правлениин тү... ...эгшэ нүхэр Г. Самданов хэлэ... Теэд бодото шалтагааниинь тад ...ю юм. Үнэндөө колхоздо ажа... журамай ходо эбдэгдэдэг, кол... ...игуудай ажалай муугаар эм... ...гдэдэг ушар энээнэй бодото ...тагаан болоно.

...лай үбэлжэлгэдэ бэлэдхэхэ ...тэ колхозой хүтэлбэрилэг... тэрэшэлэн харюусалгагүй... хандаа. Багшанарай, Ца... Усанай МТС-эй хүдэлмэрилэг... ...й хабаадалгатайгаар колхозой ...ениин заседани үшөө ноябрь ...да боложо, нэмэлтэ тэжээл ...хэхэ, үбэлжэлгые һайнаар ...гэхэ, ноябриин хоёрдохи ха... хадһаа туранхай малнуудые тусгаар һайн харууһалгада табиха, үбэлжэлгын түрүүшын үдэрһөө малаа зоотехническэ нормын ёһоор эдеэлүүлхэ, фермэнүүдые даагшадта тэжээл актаар тушаажа үгэхэ, үбһэ тэжээл гамтайгаар гаргашалха, үрилтэ хоролтодо оруулхагүй гэһэн шиидхэбэри баталан абаһан байгаа.

Теэд энэ һайн шиидхэбэринь мүнөө хүрэтэр бодотоор бэелүүлэгдэнэгүй. Тэжээлэй бата бэхи база байгуулга ба тэрэниие гамтайгаар, нормын ёһоор гаргашалга хадаа малай үбэлжэлгые амжалтатайгаар үнгэргэхэ, ашаг шэмыень дээшэлүүлхэ найдамтай үндэһэ һуури мүн гэжэ тус колхозой хүтэлбэрилэгшэд мартажархиһан хэбэртэй. Үбһэ тэжээл гамгүйгөөр гаргашалагдаһан зандаа. Тиимэһээ үбһэниинь дууһаха дүтэлөө. Гадна, тэжээл нэмэжэ бэлэдхэхэ арга боломжоёо колхоз хэрэглэнэгүй. Таряа хуряалгын һүүлээр тарянажалай нэгэдэхи ба хоёрдохи бригадануудай полинууд дээрэ нилээд ехэ соломо, михиинэ үлэһэн байха юм. Энээниие түргэнөөр суглуулжа, малай тэжээл болгон хэрэглэхэ зэргэтэй байгаа. Теэд иимэ хүдэлмэри үшөө хэгдэнэгүй.

«Коммунизм» колхозой правлени ниитынгээ адуу малые гарза хоролтогүйгөөр, тураангүйгөөр ондо оруулхын түлөө артелиингаа бүхы арга боломжонуудые ашаглаха, абаһан шиидхэбэринүүдээ дүүргэдэг болохо ёһотой.

С. Табдаев.

Хооһон найдуулгаар хизаарладаг хүтэлбэрилэгшэд

...эдһээ һү һаалгые дээшэлүүл... ...лаар үнгэрэгшэ жэлдэ При... ...льска аймагай Орджоникид... ...эрэмжэтэ колхозой малшад ...шэ үрэ дүнгүүдые туйлаһан ... Нютагай үүлтэрэй үнеэн бү... ...э 900 литр һүн һаагдаһан ...

...лай ашаг шэмые бүри дээшэ... ...ын тула тэдэниие һайнаар он... ...уулха хэрэгтэй байна. Гэбэ... тус колхоз мүнөө малайнгаа ...элгые хангалтагүйгөөр үнгэр... байна. Үхэр, илангаяа 1951— ондо гараһан залуу мал ...турана, үнеэд ашаг шэмэ ба... ...болоно. Сүүдхэдээ 8—10 литр ...эдэг үнеэд мүнөө оройдоо 1—2 һү үгэдэг болошоо. Иимэ бай... ...мар шалтагаанһаа тохёолдооб ...э, үбэлжэлгын эхилһэнһээ хой... ...эжээл гамгүйгөөр, нормогүй... гаргашалагдаа. Үбһэ, соломо ...й хүл доро үригдэжэ, хаха... ...ь хог боложо хаягдашадаг бай... ...м. Юуб гэхэдэ, кормушканууд яслинууд түхеэрэгдээгүй бай... Гадна, тэжээлые буйлуулан... ...өөр малдаа эдюулнэ. Һүнэй-то... ...а болон хониной-товарна фер... мүнөө хүрэтэрөө кормозапар... ...уд тодхогдоогүй байһаар.

...үбуунай фермэдэ мүн лэ иимэ ...л үзэгдэнэ. Ороoһон дэбтээг... ...йгөөр, мини газарта хаягда... ...ахяануудта эдюулэгдэнэ. Тахяанууд байрадаа багтажа ядан түрисэлдэжэ байдаг. Теэд зооветеринарна мэргэжэлтэд энээндэ анхаралаа огто хандуулнагүй. Февраль һарын турша соо ветфельдшер нүхэр Горин энэ фермэдэ нэгэшье дахин ошоогүй.

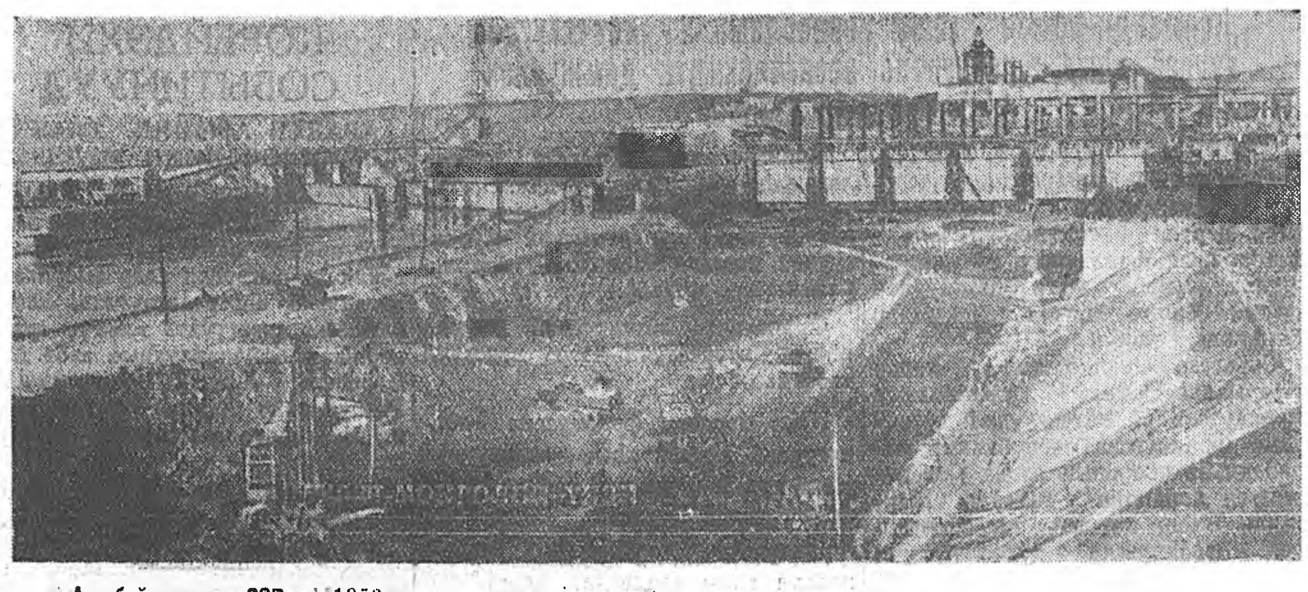
Тэжээлэй үлүү ехээр, буруугаар гаргашалагдажа байһан тухай колхозой правлениин түрүүлэгшэ нүхэр Изосимов яһала мэдэдэг. Кормушкануудые юундэ түхеэрнэгүйбта, кормозапарнигуудые юундэ тодхоногүйбта гэжэ асуухада нүхэр Изосимов һүнэй-товарна фермые даагша нүхэр Н. Петров хоёр иигэжэ харюусана:

— Һаядаа гуримтай болгохобди, хэмжээ абахабди.

Теэд энэнь хооһон найдуулга зандаал байдаг. Иигэһээр байтарнь 40 гаран үхэрынь ехээр туража, тусгаар һайн харууһалгада табихаар болошоо. Хэрбээ малай харууһалгые ба эдеэлүүлгые һайжаруулха эндэ яаралтай хэмжээнүүдэй абтаагүй һаа, малынь бүришье олоороо тураха зэргэтэй болоод байна.

Тэжээлээ буйлуулжа, нормын ёһоор гамтайгаар гаргашалбал, тус колхоз малаа тураангүй, ашаг шэмыень доошолуулангүй ондо оруулха яһала аргатай.

Г. Ильин.

Азербайджанска ССР. 1953 ондо хүдэлмэрилжэ эхилхэ Мингечаурска гидроэлектростанциин барилга. Гидроэлектростанциие барилгада советскэ шэнэ техникэ хүдэлмэрилнэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: главна байшангай барилга.

ТАСС-эй фотохронико.

Модо бэлэдхэлэй стахановска һара

Манай колхознигуудай шэнэ уялганууд

Шулуутайн леспромхоздо модо бэлэдхэлэй хүдэлмэридэ манай колхозой гэшүүд ябажа байна. Тэдэнэр Октябриин урда тээхи социалистическэ мүрысөөндэ оролсохо доо 1952—1953 ондо модо бэлэдхэхэ сезонно түсэбөө Советскэ Армиин үдэр хүрэтэр дүүргэхэ социалистическэ уялга абаһан юм. Тиин энэ уялгаяа февралиин 20-до дүүргээ. Модо бэлэдхэлэйнгээ түсэбые отололгоор — 113 процент, шэрэлгээр — 103 процент гүйсэдхэһэн байна. Колхознигууд Алексей Хохлов, Исай Максимов, Василий Максимов, Ананий Бельский, Андрей Карлов, Георгий Симухин, Иван Никонов, Дарья Вахрина, Пана Иванова, Ира Алексеева, Афимья Филатова болон бусад илангаяа һайнаар хүдэлмэрилнэ. Тэдэнэр үдэрэйнгөө даалгабариие хододоо 160-һаа 250 процент хүрэтэр дүүргэдэг байгаа.

Модо бэлэдхэлдэ ябажа байһан манай колхознигууд стахановска һарын үедэ 3000 кубометр модо түсэбһөө гадуур бэлэдхэжэ, гүрэндөө үгэхэ уялга абаа. Коммунистнууд-колхознигууд модошодой социалистическэ мүрысөө толгойлхоһоо гадна, өөһэдөө ажалай эрхим жэшээ харуулна. Жэшээлхэдэ, коммунист Исай Максимов, Павел Иванов, Григорий Бурлов гэгшэд стахановска һарын түрүүшын үдэрнүүдһээ эхилэн нормоёо 200 процент дүүргэнэ.

Гэхэ зуура, «Бурмонголлес» трестын предприятинууд стахановска һарада муугаар бэлэдхэһэн байгаа гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Модошодой ажал һулаар эмхидхэгдэнэ, автомашинанууд болон бусад техникэ хүсэдөөр ашаглагданагүй. Жэшээлхэдэ, модо бэлэдхэлэй Хүндэлэн гэжэ участогта мастер Рябовай мэдэлдэ байһан табан тракторай оройдоол нэгэниинь хүдэлмэрилнэ. Бэшэниинь жэжэхэн дутуунуудһаа боложо миин байдаг. Мухаршэбэрэй аймагай «Гигант», Маленковой нэрэмжэтэ хүдөө ажахын артельнүүдэй колхознигуудай ажал муугаар эмхидхэгдэнэ. Тракторнуудай эбдэрдэг дээрэһээ колхознигуудай мииншье байдаг ушар гарана. Тракторнуудаа заһабарилха хэрэгтэнь нүхэр Рябовта леспромхозой хүтэлбэрилэгшэд туһалнагүй.

Хэлтэгэй, Хүндэлэн гэжэ участогуудта стахановска һарын үедэ хүдэлмэриин хүсэ, техникэ ашаглаха хэмжээ-ябуулга хараалагдаагүй байха юм. Леспромхозой главна инженер нүхэр Клепилов энэ асуудалда һаналаа табинагүй. Тэрэ хадаа бүхэли үбэлэй турша соо модо бэлэдхэлэй участогуудта ябаагүй. Мүнөөшье стахановска һарын үедэ участогуудта юунэй хэгдэхэ ёһотой байһые һайн мэдэнэгүй.

Шабур гэжэ участогай начальник нүхэр Колмаков участогайнгаа хүдэлмэри һайжаруулха бодото хэмжээ абанагүй. Энэ участогай партийна организаци стахановска һарын үедэ социалистическэ мүрысөө бодотоор эмхидхэнэгүй.

Эдэ бүгэдэ хадаа модо бэлэдхэлэй сезонно түсэбые дүүргэхэ ябадалда һаад ушаруулна.

М. Фролов, Мухаршэбэрэй аймагай Ново-Заганска сельсоведэй Сталинай нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ.

Эмхидхэлэй хүдэлмэриин хангалтагүй дээрэһээ

«Бурмонголлес» трестын түрүү предприятинуудай коллективүүд модо бэлэдхэхэ түсэбөө болзорһоонь урид дүүргэхын ба Эхэ орондоо модо ехээр үгэхын түлөө тэмсэжэ байнад.

Гэхэ зуура, Хандагайн леспромхозой хүтэлбэрилэгшэд: директор нүхэр Корягина, тэрэниие политическэ талаар орлогшо нүхэр Григорьев модо бэлэдхэлэйнгээ түсэб дүүргэхэ хэрэгтэ харюусалгагүйгөөр хандана. Элэнэр стахановска һара үнгэргэлгэдэ хаһа саг сооньбэлэдхэжэ шадаагүй. Леспромхозой главна инженер модо бэлэдхэлэй участок бүхэндэ ажалай эмхидхэл һайжаруулха хэмжээнүүдые февралиин 16 хүрэтэр хараалха байһан аад, февралиин 21-дэ зохёожо, участогуудта хүргэһэн байна.

Ниитэ-политическэ ба культурно-гэгээрэлэй хүдэлмэри модошодой дунда ябуулха түсэб баһал ехээр хожомдожо зохёогдоһон байгаа.

Стахановска һарын түрүүшын үдэрнүүдһээ эхилээд автомашинанууд ба тракторнуудай миил байбашье, тэдээниие хүдэлмэрилүүлхэ хэмжээ леспромхозой дирекци абанагүй. Стахановска һарын түрүүшын үдэр—февралиин 20-до модо шэрэхэ 60 автомашинын миил 20-ниинь хүдэлмэрилһэн байха юм. Варинай участогта 6 тракторай 3-ниинь юушье хээгүй.

Хүдэлмэришэдые ажаллаха газартань абаашалга муугаар эмхидхэгдэнхэй. Жэшээлхэдэ, стахановска һарын эхилһэн хойношье автомашинын үгыһөө 25 хүн 10 километрын газарта хүдэлмэридөө ябагаар ошоһон байна.

Ниитэ-политическэ хүдэлмэри муугаар ябуулагдана. Хөөрэлдөөнүүд, газетэ уншалга хаа яа хэгдэдэг. Зарим участогууд, жэшээлхэдэ, Дабаата гэжэ участок газетэ болон журнал оройдоошье абанагүй. Хүдэлмэришэдэй үдэр бүриин ажалай дүн гаргагданагүй. Тиимэһээ тэдэнэр үдэр соо хэды шэнээн хүдэлмэри хэһэнээ мэдэнэгүй. Улаан булангууд үшөө түхеэрэгдөөгүй байһаар.

Магазинууд болон столовонуудайнь хүдэлмэридэ ехэ дутуунууд бии. Жэшээлхэдэ сай, махорко, химда сэнтэй папирос, ургамалай тоһон гэхэ зэргын хэрэгсэлнүүд магазинуудта байдаггүй. Магазинуудынь тогтоогдомол саг соо хүдэлмэрилнэгүй. Бага-Тарбагатай гэжэ участогтахи магазин 10 үдэр соо хаалгатай байгаа. Тэрээнһээ шалтагаалан, энэ участогай хүдэлмэрилэгшэд хилээмэ, талха ба бусад эд товар абахын тулада 10 километрын газарта байһан Дабаата гэдэг участок ошохо баатай болоно. Модошодой хүдэлмэрилжэ байһан газарта халуун эдеэн абаашагданагүй.

Иимэ ушарнууд юун дээрэһээ тохёолдооб гэхэдэ, леспромхозой партийна организаци, тэрэнэй секретарь нүхэр Кудряшёв администрациингаа ажахын ябуулгые һулаар хинадаг, коммунистнуудта эрилтэ багаар табидаг байна.

Эдэ дутуунуудаа дары усадхажа, стахановска һарые амжалтатайгаар үнгэргэхэ, модо бэлэдхэлэй сезонно түсэбөө дүүргэхэ тээшэ леспромхозой хүтэлбэрилэгшэдэй ба парторганизациин шухала зорилго болоно.

К. Халбаев.

Редакцида ерэһэн бэшэгүүд

Курумканай промкомбинат муугаар хүдэлмэрилнэ

Курумканай аймагай промкомбинат үйлэдбэриингөө түсэб дүүргэнэгүй. Промкомбинадай директор нүхэр Попов түсэбөө дүүргэхэ, ажалай эмхидхэлые һайжаруулха хэрэгтэ һаналаа огто табинагүй.

Тус комбинат оёдолой, сабхиин, модоной ба бусад цехүүдтэй, гушаад хүдэлмэрилэгшэдтэй, 25 мориной хүсэтэй локомобильтай юм. Теэд, эдэ цехүүдэй заримаһинь, жэшээлхэдэ, сабхиин, модоной цехүүд материалгүй дээрэһээ хүдэлмэрилнэгүй. Мүн локомобилиинь түлишэгүй дээрэһээ хэдэн һара миин байдаг. Гадна, промкомбинат автомашинатай, мори унаатай байбашье, тэдэнээ ашагланагүй. Нүхэр Попов үйлэдбэриин механизацилгые тоодоггүй, бии арга боломжонуудаа хүсэд хэрэглэдэггүй.

Промкомбинадай хүдэлмэрилэгшэдэй дунда ажалай журам һула юм. Залуу хүдэлмэрилэгшэдые хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ бага анхарал хандуулагдана. Нүхэр Попов залуу хүдэлмэрилэгшэдтэ хэрзэгы шэрүүнээр хандана. Тиимэһээ машинист М. Ларионов, кочегарнууд П. Козулин, М. Чудаева, модошо дархашуул А. Хоборков, Б. Данзанов ба бусад промкомбинадһаа гаража, ондоо тээшээ ошоһон байна.

Гадна, эндэхи хүдэлмэришэд салингаа саг сооньабадаггүй.

«Хэзээ нүхэр Попов манай эрилтэдэ анхаралтайгаар хандадаг болохо юм?» гэжэ хүдэлмэрилэгшэд асууна.

В. Батаров.

Зоргоороо ошоһон продавецүүд

Ториин аймпотребсоюзай Бургалтайн сельпогой центральна магазинай продавец нүхэр Татарников худалдаа наймаанай гурим эбдэнэ. Тэрэ хадаа өөрынгөө танил нүхэдэй ерэхэдэ, магазинһаа колхознигуудые үлдэжэ гаргаад, заримдаа хэдэн час соо хүдэлмэрээ зогсоодог.

Энэ продавец колхознигуудһаа килограммай 1,50 гү, али 2 түхэригөөр гурил худалдажа өөртөө абаад, һүүлээрнь тэрэнээ 2 түхэриг 70 мүнгөөр ажалшадта худалдаһан байна. Энэ магазинда продавецээр хэдэн жэлэй урда хүдэлмэрилжэ байһанаа, Татарников гэмтэ хэрэг хээд, хуулиин харюусалгада хабаадуулагдаһан юм.

Гадна, тус сельпогой гурбадахи отделениин магазинай продавец Д. Гомбоева хүдэлмэридөө хойрогоор хандана. Тэрэ хадаа ажалшадай эрилтые дүүргэдэггүй. Тус магазин ехэнхи сагтаа хаалтатай байдаг. Хүдэлмэриин үедэ продавец Гомбоева гэртээ байжа, гэрэйнгээ ажал хэжэ һуудаг. Магазин соонь хүйтэн, ариг сэбэр сахигданагүй. Эндэнь ажалшадта шухала хэрэгтэй эд бараан хомор юм.

Аяар 20—30 километрын газарһаа малшадай ерэхэдэ магазин хаалтатай байдаг. Теэд гэртэнь ошожо, продавецые урижа асардаг болонхой. Иимэ баримтанууд нэгэнтэбэшэ тохёолдодог. Тус сельпогой түрүүлэгшэ нүхэр Домбоев, аймпотребсоюзай хүтэлбэрилэгшэд эдэ магазинуудта ошоногүй, ямаршье хэмжээ абанагүй.

Е. Гармаев.

Кино харуулагданагүй

Бичурын аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой гэшүүдтэ хэдэн һарын турша соо кино харуулагдаагүй байна. Хаа яа кинокартина табигдахадаашье, ехэ муугаар харуулагдана, частьнуудынь һэлгүүлэгдэдэг гү, али лентэнь таһаршадаг юм. Энэ хэрэгтэ аймсоведэй гүйсэдкомой кинофикациин таһаг анхаралаа багаар хандуулна.

Д. Базаров.

„БУРЯТ-МОНГОЛОЙ ҮНЭНДЭ" БЭШЭҺЭНЭЙ ҺҮҮЛЭЭР

„Ниитэ-политическэ хүдэлмэри ябуулнагүй"

Кударын аймагай Калининай нэрэмжэтэ колхозой партийна эхин организаци агитационно-ниитын хүдэлмэридэ анхаралаа багаар табина, парторганизациин секретарь нүхэр Гылыкпылов агитколлективэй хүдэлмэриие бодотоор залан удариданагүй гэжэ манай газетэдэ толилогдоһон статья соо хэлэгдэһэн байгаа.

Тус статья Калининай нэрэмжэтэ колхозой партийна организациин суглаан дээрэ зүбшэн хэлсэгдэжэ, газетын шүүмжэлэл зүб гэжэ тоологдобо. Статья соо заагдаһан дутагдалнуудые усадхаха талаар зохихо хэмжээн абтаа. Энээн тухай манай редакцида КПСС-эй Кударын айкомой секретарь нүхэр Надагуров мэдээсэһэн байна.

Дүнгын дабаанай урда тээ...

...анай республикын эгээл зүүн ...а захын орьёл томо хада хаб... ...й, Сүхэ мүрэнэй эрье шада... ...Кударын аймагай олохон кол... ...үд түбхинэнхэй. Алтай гэ... нютаг ошохо гэжэ бидэнэр ...агай центр—Кудара-Сомонһоо ...абабди. «Энээнэй урда жэл... ...тэ манай Алтайһаа Кяхта гү, Улан-Удэ ошоод ерэхэ тээ һаа ...айн заха хизаар ошохо гэһэн... һанагдадаг байгаа» гэжэ манай ...ша ветеринарна хүдэлмэрилэг... Раднажап Доржиев хэлэнэ. Энэ ...ажа ябаһан Дүнгын дабаан гээ... ...ай мүртэй һайн харгышьегүй, ...окол тэргын арайхан гэжэ баг... ...а гарахаар субаса шэнги хар... ...ай юм һэн.

...үнөө, жэлһээ жэлдэ манай ...новай нэрэмжэтэ колхозой гэ... ...л республикынгаа холыншье, ...ыншье газар шэтагуудтай хол... барисаагаа бэхижүүлнэ. Жда... ...й нэрэмжэтэ колхоз 6 автома... ...атай, Ганцахан 1952 он соо ...3—51» гэжэ маркын хоёр шэ... ...машинануудые нооһо, һү гүрэн... тушааха түсэбөө үлүүлэн дүүр... ...нэй түлөө гүрэнһөө абаһан бай...

—Энэл даа урагшаа нэмжыжэ ...агдааша тала дайдамнай манай ...таин баян тала дайда юм,—гэжэ ...ний эмнэ нүхэр Доржиев заа...

...Уданшьегүй Дүнгын эхинэй «Улаан-Хадын» дэргэдэхи эбэртэ ...ай гүүртэдэ хүрэжэ ерэбэбди. Гүүртын малшад Очирцу Дылыкова Валентина Батомункуева хоёр малнуудаа үдэшын эдеэлгэндэ бэлэдхэжэ, үбһэ соломо элбэгээр хашаануудтаа абаашажа байгаа һэн.

Тус гүүртын тээ урда булшан дүүрэн собхоролдожо, тангаршаалдажа ябаһан хашараг буруудые бишыхан хээрэ мори унаһан залуухан басаган уһалуурһаа туужа ябаха хооронд оо «Сталин, Таниигаа магтанаб» гэжэ бурят-монгол арадай дуу:

«Буладхан шулуун оройтой
Бууралхан Саяанаа харанам даа,
Бурядтам жаргал асарааша
Вождь Сталинаа магтанам даа.
Сахюурхан шулуун оройтой,
Саяанхан уулаяа харанам даа,
Советтэм жаргал асарааша
Сэсэн Сталинаа магтанам даа»
гэжэ дуулаһаар ерэнэ.

—Гармасу, дуратай дуугаа дуулажа ябахадаа даараха, хүрэхэеэшье мэдэдэггүй хүн гээшэ хаш, ямар удаан энээхэн хоорондо ябана гээшэбши?—гэжэ Очирцу Дылыкова тэрэ басаганда хандана.

—Хүн бүхэн өөртөө дуратай дуутай байдаг юм. Дурладаг дуратай дуугаа дуулахадаа, шаг нүхэрөөшье заримдаа мартажархижа болодог юм,—гээд үнөөхи басаган энеэжэрхинэ...

Энэ «Улаан-Хададахи» малай үбэлжэлгын һайн үнгэржэ байһаниие бидэнэр хараад, саашаа 2 километр тухай ябажа, тарянажалай 2-дохи бригада хүрэжэ ерэбэбди. Бригадын моридой байдаг фермэ хүрэхэдэмнай хүн зон олоороо сугларанхай. «ЗИС-5» автомашинын зэргэдэ түмэршье, модоншье хүрзэ гэхэ мэтын юумэнүүдые бариһан хүнүүд халуудажа һахай һалаг машинын кузов руу наг шэбхэ ашажа байбад. Эдэ хүнүүдэй дунда бишыхан бэрэлжээхэн бэетэй, амандаа трубка зуухан нэгэ хүниинь «200 гектар сабшалангай талмай дээрэ мүнөөдэрэйхи шэнгээр хүдэлмэрилөө һаа, юушье хэжэ байхамнай һэм. Правлениин үгэһэн табан центнер бензиниие ерэхэ зун харюулхал байхабди. Сабшалангайнгаа хойноһоо харууһалгые мүнөөнһөө эхилһэн манай бригадынхид дунда зэргээр 200 гектарай га бүриһөө ядахадаа 18 центнершье абаа һаа, 3600 центнер сэбэр үбһэн байха гэжэ мэдэхэ хэрэгтэй» гэнэ.

—Шараб Лубсанович, та тэжээл бэлэдхэлэй бригадын бригадир хадаа бригада бүхэндөө адляар хандахаяа яанат? Ходол бидэниие һахяад байха гэжэ яадаг юм? Нэгэдэхи бригадынхид моридойнгоо наг шэбхэ поли дээрээ гү, үгы һаа сабшалан дээрээ гаргахын орондо, хоройһоо гаргаад лэ обоолжо байдаг, бригадир Тугутовтань хэлэжэ болодоггүй юм гү?—гэжэ тэдэнэй дунда хүдэлмэрилжэ байһан нэгэниинь хэлэнэ.

—Хэлэгдэнхэй, хэлэгдэнхэй, үглөөдэрһөө воскресник эмхидхэгдэжэ, «Найрай Добын» поли дээрэ, мүн тэндэхи сабшалангай газар дээрэ гаргагдаха юм,—гэжэ тэжээл бэлэдхэлэй бригадын бригадир нүхэр Цыбенов яаралтайгаар тэрэ хүбүүндэ харюусана.

Мориной хоройн тээ хойно байһан тус бригадын кузницада ерэхэдэмнай түмэршэ дархан Радна Доржиев плугай волёогуудые түмэрлэжэ байгаа һэн. Нүхэр Доржиев хабарай тарилгын бэлэдхэлэй хүдэлмэри эрхим һайнаар ябуулжа байна. 10 гаран плугууд ба борнойнууд тэрэнэй гараар заһабарилагданхай.

Тарянажалай энэ бригадаар, малай фермэнүүдээр ябаһаар байтарамнай үдэшын боро хараан болошоо һэн. Үдэшэлэн «Хабчуугай Адаг» гэжэ газарта байһан колхозой центр хүрэжэ ерэбэбди.

Конторо соо ороходомнай колхозой түрүүлэгшэ «Правда» газетын «Малай үбэлжэлгые эмхитэйгээр үнгэргэхэ» гэһэн гаршагтай түрүү бэшэг баряад, столойнгоо хажууда һууһан 3 хүнүүдтэ «Малай харууһалга манай колхоздо һайнаар табигданхай гэхын аргагүй. Илангаяа «Хабчуугай» фермын хонид муухан харууһалгатай байна»—гэжэ тэрэ хүн хөөрэжэ байгаа.

Колхозойнгоо малай үбэлжэлгын байдалые зүбшэн хөөрэлдэжэ байһан эдэ нүхэднай колхозой правлениин түрүүлэгшэ нүхэр Д. Ч. Цагадаев, колхозой зоотехник Н. У. Игумнов, эбэртэ малай № 1—2 фермэнүүдые даагшад нүхэд Д. Эрдынеева, Д. Батомункуева гэгшэд байгаа.

* * *

Дүнгын дабаанай урда эбэртэ Ждановай нэрэмжэтэ томодхогдоһон колхозойхид үнгэрэгшэ жэлдэ ажалай эрхим амжалтануудые туйлаа. Малажал хүгжөөхэ гүрэнэй түсэб бүхы түрэлэй малаар үлүүлэн дүүргэгдээ. Малажалай продуктнуудые гүрэндэ тушааха түсэб мүн лэ үлүүлэн дүүргэгдээ. Тэрэшэлэн тарянажалаар һайн амжалтануудые туйлаһан байха юм. Үнгэрэгшэ жэлдэ таряа тушаалгые үрһэнэй ба страховой фондынуудые хааха түсэбүүдээ амжалтатайгаар дүүргэжэ, колхознигуудай ажалта үдэр бүхэндэ 3 килограмм таряа, 2 түхэриг мүнгэ хубааһан байна.

Тус колхозой мүнгэн доход урда жэлэйхитэй сасуулбал 2 дахин ехэ болоо. Энэ колхозой хүдэлмэридэ механизмууд үргэнөөр хэрэглэгдэдэг боложо байна. Үнгэрэгшэ жэлдэ локомобиль, «ВИСХОМ» гэжэ таряа хатаадаг машина, хирписэ хэдэг «СМ—296» гэжэ маркын механическа агрегат, «Н—22» нефтяной двигатель, «СГ—25» гэжэ генератор худалдан абтаа.

Мүнөө Ждановай нэрэмжэтэ колхозойхид Байкало-Кударын аймагай колхознигуудай жэшээгээр мүрысөөндэ оролсожо, малай үбэлжэлгые амжалтатайгаар үнгэргэхын хойноһоо, хабарай тарилгые эрхим бэлэдхэлтэйгээр ухтахын түлөө оролдосотой хүдэлмэри ябуулжа байна.

Б. Дымбрылов,
«Б.-М. үнэнэй корреспондент,
Алтай, февралиин 16.

Прагадахи В. И. Ленинэй музей дотор

ПРАГА, февралиин 28. (ТАСС). «Владимир Ильич Ленинэй музейдэ» гэһэн гаршагтай статья «Рудэ право» газетэдэ толилоодоо.

Прагадахи В. И. Ленинэй музейдэ үдэр бүри олон хүн ородог юм гэжэ статья соонь хэлэгдэнэ Манай арад Ленинһээ һургаал эндэ абана, хүн түрэлтэнэй агууехэ гениин ажабайдалтай танилсана.

Ленинэй идейнүүдэй асари ехэ хүсэтэй байһанай гэршэ, коммунизмын бодото һургуули боложо байгаа музейдэ үдэр бүри мянга гаран хүн ороно. Музей харагшадай тоо саг үргэлжэ олошоржо.

Үдэрэй 4 часай һүүлээр музейн залнууд соо илангаяа олон хүн байдаг юм, тиихэдэ заводууд ба эмхи зургаануудһаа экскурсантнууд ерэнэ.

Шэнэ хүсэ ороһон, баяртай сэгтэй хүнүүд В. И. Ленинэй музейһээ гаража ошоно. Музейдэ нэгэ дахин ороод сэдьхэлээ ханахаар бэшэ байна гэжэ тэдэнэр хэлэнэ.

Музейдэ орогшодой тэмдэглэлэй дэбтэртэ олон тоото һайшаалай бэшэгүүдые уншажа болохо юм. Юлиус Фучигай нэрэмжэтэ заводой залуушуулай чехословацка союзай бүхы гэшүүдэй үмэнэһөө иигэжэ бэшэгдэбэ: «Бүхы дэлхэйн хүдэлмэришэн ангиие сүлөөлхын түлөө нүхэр Ленинэй хэһэн агууехэ ба шэн зоригто хүдэлмэриие музейн экспонадууд манда харуулаа... Саашадаа хүдэлмэрилхэ дүй дүршэл ба эршэ шадалые тэндэ табигдаһан документнүүдһээ абахын тула манай залуушуул энэ музейдэ орожо үзэхэ ёһотой».

Венгерскэ профсоюзуудай 18-дахи съезд дүүрэбэ

БУДАПЕШТ, мартын 2. (ТАСС). Венгерскэ профсоюзуудай хүдэлмэри тухай Венгриин профсоюзуудай Соведэй генеральна секретарь Иштван Криштоф гэгшын элидхэл тушаа үгэ хэлэлгэ венгерскэ профсоюзуудай 18-дахи съездын февралиин 28-най үдэшын заседани дээрэ дүүрэбэ. Сталинварошай барилгашадай үмэнэһөө инженер Клаус хадаа немецко-фашистска сэрэгүүдһээ Венгриие Советскэ Армиин сүлөөлһэн үдэрэй хүндэлэлдэ «Сүлөөлэлгэдэ зорюулагдаһан неделиие» мартын 20-һоо апрелиин 4 хүрэтэр эмхидхэхэ тухай дурадхал оруулба. Венгерскэ горнягуудай үмэнэһөө шахтёр Арпад Лой тэрэнэй дурадхалые дэмжэбэ.

Үсэгэлдэр Венгриин профсоюзуудай Соведэй секретарь Ференц Мартин ажалые хамгаалгын, элүүрые хамгаалгын ба социальна страхованиин талаар профсоюзуудай зорилгонууд тухай элидхэл хэбэ.

Венгридэ хүдэлмэригүйшүүл байхагүй, национальна доходой түргэн ургалтань ажалшадай ажабайдалай условинуудые хододоо һайжаруулгада туһална гэжэ элидхэлшэ зааба. Социальна страхованида зорюулагдаһан гаргашанууд жэлһээ жэлдэ ургажа байна. Жэшээлхэдэ, 1950 ондо социальна страхованида 2 миллиард форинт, 1952 ондо 3 миллиард форинт гаргашалагдаа.

Ажалшадые медицинскэ талаар хангалга һайжараа. 1952 оной эсэстэ больницанууд дотор байдаг койконуудай тоо 1938 онойхитой сасуулхада 25 процентээр олошороо.

Үхибүүдэй яслинууд ба садуудай тоогой ехэ ургалтые элидхэлшэ тэмдэглэбэ. 1938 ондо Венгридэ үхибүүдэй 37 ясли байгаа һаа, 1952 ондо үхибүүдэй 366 ясли хүдэлмэрилөө. Тэрээнһээ гадна, хүдөө ажахын хүдэлмэришэдэй үхибүүдтэ зорюулагдаһан 174 ясли эмхидхэгдэбэ. Тус орон дотор үхибүүдэй 2000 сад бии юм.

Профсоюзуудай уставта оруулагдаха хубилалтанууд тухай элидхэлэй һүүлээр, съезд шэнэ устав баталан абаа.

Съездэ хабаадагшад Венгриин министрнүүдэй соведэй түрүүлэгшэ Матиас Ракошида амаршалгын телеграмма эльгээбэ.

Венгриин профсоюзуудай шэнэ соведэй пленум Иштван Криштофые соведэй түрүүлэгшээр һунгаба.

Чехословакиин булад хайлуулагшадай амжалтанууд

ПРАГА, мартын 1. (ТАСС). В. М. Молотовой нэрэмжэтэ Тржинецкэ металлургическа заводой булад хайлуулагшад үйлэдбэриин шэнэ ехэ илалта туйлаа.

Заводой мартеновскэ цехүүд февральска илалтын 5 жэлэй ойн хүндэлэлдэ абаһан уялгануудаа ехээр үлүүлэн дүүргэбэ.

Мартеновскэ нэгэдэхи цехын коллектив февралиин 25-да яаралтайгаар 148 хайлуулга хэхэ гэһэн уялга абаһан аад, 228 хайлуулга хэһэн ба түсэбһөө гадуур 2000 тонно булад хайлуулһан байна.

„Норманди-Неман" гэжэ авиаполкын 11 лётчигүүдай хүүрэй яһые французска засагаархидта дамжуулан үгэһэнэй баяр ёһолол

БЕРЛИН, мартын 1. (ТАСС). Гитлеровскэ булимтарагшадта эсэргүү байлдаанүүдта баатарлигаар наһа бараһан «Норманди-Неман» авиаполкын французска 11 лётчигүүдай хүүрэй яһые дамжуулан үгэлгын баяр ёһолол үсэгэлдэр Берлиндэ болобо.

Советскэ түлөөлэгшэд хадаа «Норманди-Неман» авиаполкын французска 11 лётчигүүдай хүүрэй яһые Французска республикын национальна обороның дээдэ Соведэй гэшүүн авиациин генерал Марсиаль Вален гэгшээр толгойлогдоһон французска түлөөлэгшэдтэ дамжуулан үгөө.

Французска ба советскэ түлөөлэгшэдһөө бүридэһэн хүндэтэ харуул наһа бараһан французска лётчигүүдай хүүрэй яһатай хуурсагуудай дэргэдэ ёһололой боложо байха үедэ зогсобо.

Французска лётчигүүдай хүүрэй яһатай хуурсагууд дээрэ веногууд табигдаа.

Наһа бараһан французска лётчигүүдай хүүрэй яһые дамжуулан үгэхэ тухай актда гар табиха үедэ ССР Союзай Гүрэнэй Гимн ба Французска республикын национальна гимн наадагдаа.

Германидахи советскэ контрольно комиссиин түрүүлэгшэ армиин генерал В. И. Чуйков французска генерал Нуарэ гэгшэдэ бэшэг эльгээбэ

БЕРЛИН, мартын 1. (ТАСС). «Норманди-Неман» гэжэ авиаполкын французска 11 лётчигүүдай хүүрэй яһые французска засагаархидта дамжуулан үгэлгын баяр ёһололтой дашарамдуулан, армиин генерал В. И. Чуйков Баруун Германидахи французска эзэмдэлгын сэрэгүүдые командалагша корпусной генерал Нуарэ гэгшэдэ февралиин 28-най үдэр иимэ удхатай бэшэг эльгээгээ: «Европын арадуудые гитлеровскэ богоолшодһоо сүлөөлхын түлөө, эхэ оронойнгоо эрхэ сүлөө ба бэеэ дааһан байдалай түлөө тэмсэлдэ советско-германска фронт дээрэ баатарлигаар наһа бараһан, «Норманди-Неман» авиаполкын французска 11 лётчигүүдай хүүрэй яһан мүнөөдэр Берлиндэ французска засагаархидта дамжуулан үгтөө.

Үни удаан ба хүшэр хүндэ тэмсэл соо Европын цивилизациие абарһан советскэ арад хадаа ниитын дайсанда эсэргүүсэн советскэ сэрэгшэдтэй хамта зэргэлээд тэмсэһэн Франциин алдарта хүбүүдэй габьяае гүнзэгыгөөр хүндэлнэ. Советскэ сэрэгшэд үнэн зүб хэрэгэй түлөө тэмсэлдэ ами наһаяа үгэһэн өөһэдынгөө дайшалхы ханинар — французска патриодууд тухай һаруул һайхан дурасхаалые зүрхэндөө хэтэ мүнхэдөө абажа ябаха юм.

Германидахи советскэ сэрэгүүдэй личнэ составай үмэнэһөө ба өөрынгөө нэрэһээ французска арадай геройнуудай дурасхаалые гүн ехээр хүндэлһэнөө мэдүүлнэб».

„Норманди-Неман" гэжэ авиаполкын летчигүүдай хүүрэй яһые французска засагаархидта дамжуулан үгэһэн тухай

ПАРИЖ, мартын 1. (ТАСС). Гитлеровецүүдтэ эсэргүү советско-германска фронт дээрэ тэмсэжэ, баатарлигаар наһа бараһан «Норманди-Неман» авиаполкын 11 лётчигүүдай хүүрэй яһые французска засагаархидта дамжуулан үгэһэн тухай мэдээсэлые парижска газетэнүүд толилбо.

Наһа бараһан французска геройнуудта Советскэ Армиин хэһэн сэрэгэй хүндэлэл «гитлеризмдэ эсэргүү тэмсэлдэ хоёр арадай байгуулһан дайшалхы хани барисаанай туг» гээшэ гэжэ «Юманите» газетэ тэмдэглэнэ.

«Монд» газетэ французска лётчигүүдай хүүрэй яһые дамжуулан үгэлгын баяр ёһололые тодорхойгоор харуулан бэшэбэ.

Японско эхэнэрнүүд эб найрамдалай түлөө тэмсэнэ

ШАНХАЙ, февралиин 28. (ТАСС). Ороной национальна бэеэ даанхай байдалай ба эб найрамдалай түлөө тэмсэлдэ японско эхэнэрнүүдэй эдэбхитэйгээр хабаадаһан тухай гэршэлһэн мэдээсэлые токийска радио дамжуулба. Радиогой мэдээсэлһээ харахада, японско эхэнэрнүүд «өөрынгөө хүбүүдые алуулхадаа омогорхохо ёһотой» гэжэ японско консервативна уранзохёолшо Нобуко Иосиа эхэнэрнүүдэй журналда һая мэдүүлбэ. Энэ мэдүүлгэнь Япониин эхэнэрнүүдые угаа ехээр зэбүүрхүүлээ. Протестын олон тоото бэшэгүүд журналай редакцида ородог болобо.

«Асахи» газетын уншагша-эхэнэрэй эльгээһэн бэшэг соо, тусгаарлабал, иигэжэ хэлэгдэнэ: үхибүүдые хэзээдэшье түрөөгүй госпожа Иосиа дайнда хүбүүдээ эльгээхэдээ омогорхогты гэжэ японско эхэнүүдтэ, бидэнэртэ һэшхэлгүйгөөр хэлэбэ.

Иимэ мэдүүлгые буруушаахадаа, бидэнэр зүб юумэ хэнэбди. Хэрбээ госпожа Иосиа хүбүүнтэй байгаа һаа, минии юу һанажа байһые, үбгэдэйнгөө ба хүбүүдэйнгөө түлөө японско эхэнүүдэй яажа һанаагаа зобожо байһые ойлгохо һэн.

«Асахида» толилогдоһон энэ бэшэг тэрэ дары халуунаар дэмжэгдэө. Бүхы орон дотор эхэнэрнүүд тус тустаа ба бүлэг бүлэгөөрөө «Асахиин» уншагша-эхэнэрые дэмжэбэ. Нэгэ префектурада 3 мянга шахуу эхэнүүд уранзохёолшо Иосиа гэгшын мэдүүлгые буруушаан шүүмжэлһэн бэшэгтэ гараа табяа.

Бүгэдэниитын зэбүүрхэлые хараад, Иосиа «Майници» газетын нюурнууд дээрэ өөрынгөө мэдүүлгые тайлбарилба, японско арадай зэбүүрхэдэг сэрэгэй пропагандын уршагаар тохёолдоһон зохидгүй байдалһаа мултаран гарахые оролдобо.

Ирандахи байдал

ТЕГЕРАН, мартын 2. (ТАСС). Иранай ордоной министерство хадаа Иранай шах эмнүүлхэ зорилгоор февралиин 28-най үдэшэ Тегеранһаа Ирагаар дамжан хилын саана гарахые хараалһан юм гэһэн мэдүүлгые үсэгэлдэр радиогоор соносхоһон ба үдэшын газетэнүүдтэ толилһон байна. Гэбэшье, шах «мүнөө дээрээ ябалгаяа хойшолуулаа» гэжэ ордоной министерствын мэдүүлгэ соо заагдана.

Монархическа лозунгнуудые хашхаралдаһан демонстрантнуудые һуулгаһан 8 автомашина үсэгэлдэр үдэр городоор ябаа гэжэ «Журналь де Тегеран» газетэ заана.

Үсэгэлдэр, үдэ болохын урда тээ американска посол Гендерсон ордоной министр Хоссейн Ала ба премьер-министр Мосаддык гэгшэдтэй уулзаба.

ЛОНДОН, мартын 1. (ТАСС). Лондонско радиогой мэдээсэһэнэй ёһоор, үсэгэлдэр үдэшэ Тегеранда демонстраци болобо. Зарим демонстрантнууд монархическа лозунгнуудые хашхаралдаһан, заримаинь шахда ба тэрэнэй дүтын хүнүүдтэ эсэргүү лозунгнуудые табиһан байна.

Оронииe орхижо ябаха гэһэн шахын шиидхэбэри политикын асуудалнуудаар, тусгаарлабал, нефтяной монополи тухай асуудалаар Мосаддыгай правительствотай тэрэнэй зүрилдөөтэй байһан ябадалһаа болобо.

ТЕГЕРАН, мартын 1. (ТАСС). Үсэгэлдэр үдэшэ орой премьер-министр Мосаддык Меджлисэй хаагдамал заседани дээрэ үгэ хэлэбэ. «Дад» газетын мэдээсэһэнэй ёһоор, Мосаддык тохёолдоһон байдалтай дашарамдуулан, өөрынгөө хараа бодол тодорхойлхынь тула Меджлисэй депутадуудта 48 час үгэбэ. 48 часай үнгэрхэдэ, референдум унгэргэхэ тухай соносхохоб гэжэ Мосаддык мэдүүлбэ.

Мүнөө үглөөнһөө эхилээд, Тегерандахи байдал урдынхидаал хэбээрээ хүндэ байгаа. Солдадуудые һуулгаһан грузовигууд ба полициин шанга нарядууд городой гол үйлсэнүүдээр ябаба. Үсэгэлдэр үдэшэнһөө хойшо үйлсэнүүдээр ябалга үдэшын 11 часһаа үглөөнэй 5 час хүрэтэр хоригдоо.

«Бесуе Аянде» газетэ империализмда эсэргүү тэмсэхэ национальна обществын хандалгые мүнөөдэр толилбо. Тус общество «империалистическэ заговорто эсэргүү, орон дотор англо-американска нүлөө усадхахын түлөө» тэмсэхые уряална.

Империализмда эсэргүү тэмсэхэ национальна обществын тала баригшадай ехэ демонстраци Тегеранда мүнөөдэр 4 часта эхилбэ.

Тушаалһаа гараһан генерал Бахармастын орондо генерал Таги Рияхи гэгшые иранска армиин генеральна штабай начальнигаар томилхо тухай соносхогдоо.

КОРЕЙДЭХИ СОБЫТИНУУД

АРАДАЙ АРМИИН ГЛАВНА КОМАНДОВАНИИН МЭДЭЭСЭЛ

ПХЕНЬЯН, мартын 2. (ТАСС). Корейскэ Арадай армиин ба Хитадай арадай һайндуратанай соединенинүүд үнгэрһэн үдэр американо-английска интервентнүүдтэ, лисынмановска сэрэгүүдтэ эсэргүү артиллерийскэ байлдаанүүдые хэбэ гэжэ Корейскэ Арадай-Демократическа Республикын Арадай армиин Главна командовани мүнөөдэр мэдээсэбэ.

Дайсанай самолёдуудые агнан буудагшад мүнөөдэр дайсанай 2 самолёт унагаагаа.

Корейн урда зүгэй таряашадай байдал

ПХЕНЬЯН, февралиин 28. (ТАСС). Корейн Центральна телеграфна агентство (ЦТАК) һая Корейн хүдөөгэй олохон районуудаар, тэрэ тоодо Сувонь, Чхонань, Чхоньчжу гэжэ газарнуудаар ябаһан японско радиогой корреспондент Исидзава гэгшын очеркнуудай удхые дамжуулба. Корейн урда зүгэй таряашадай үгытэй ядуу байдалай шалтагаанинь американска интервентнүүдэй агресси ба арадта харша Ли Сын Ман гэгшын урбагша бүлэгэй политика болоно. Тэрэ политиканъ урда корейскэ таряашадые дээрмэдэхэ ябадалда шэглүүлэгдэһэн байна. «Минии ябаһан газар бүхэндэ таряашадай барилгануудые американска авиаци һандаргаһан байгаа, — гэжэ Исидзава зааба, — гэр байрагүй ба хубсаһагүй үлөөд, үбэлэй хүйтэндэ эдеэ хоол бэдэрэн, харгынуудаар ябажа байһан урда корейскэ таряашадые зүрхэ уярангүйгөөр хаража болохогүй юм».

Арадта харша лисынмановска «правительствын» хэрзэгы шанга политикын уршагаар, таряашадай байдал үдэр бүри муудана гэжэ Исидзава мэдэрнэ. Хүдэлмэришэдэй, үтэгжүүлгын ба үрһэнэй дутагдалтай байһан ушарһаа, дайнай урда тээхи ургасын оройдоол 60 процент болоһон угаа муу ургаса үнгэрһэн жэл абтаа гэжэ тэрэ тэмдэглэнэ. Лисынмановска бүлэг энэ муу ургасын 80 гаран процентыень элдэб шалтагаанаар таряашадһаа буляан абаба, тиин февральда таряашад эдеэ хоолгүй үлэбэ.

Колумбиин компартиин генеральна секретарь арестовалагдаба

НЬЮ-ЙОРК, февралиин 28. (ТАСС). Боготаһоо (Колумби) Ассошиэйтед Пресс агентствын корреспондентын мэдээсэһэнэй ёһоор, Колумбиин компартиин түрүүлэгшэ хадаа партиин генеральна секретарь Хильберто Виэйр гэгшын арестовалагдаһан тухай мэдээсэбэ.

Студентнүүдэй үбэлэй бүхэдэлхэйн 10-дахи нааданууд дүүрэбэ

СССР-эй команда түрүү һуури эзэлбэ

ВЕНА, мартын 2. (ТАСС). Студентнүүдэй үбэлэй бүхэдэлхэйн 10-дахи нааданууд дүүрэө. Һүүлшын үдэр слаломоор эрэшүүлэй мүрысөөн ба трамплинһаа һүрэлгэ Земмерингдэ болобо. Эдэ мүрысөөнүүдые харахын тула Вена, Винер-Нейштадт, Санкт-Пельтен ба Австриин бусад городуудһаа Земмерингдэ 10 мянга гаран хүн ерэбэ. Дэлхэйн 11 ороной, тэрэ тоодо Франциин, Италиин, Австралиин, Финляндиин, Австриин, Советскэ Союзай, Польшын, Чехословакиин, Германска Демократическа Республикын ба бусад оронуудай эгээн бэрхэ спортсменүүд Слаломдо хабаадаба. Энэ спортоор студентнүүдэй үбэлэй бүхэдэлхэйн 10-дахи наадануудай чемпионой нэрэзэргэ ба нэгэдэхи һуурииe польско спортсмен Зарицкий, хоёрдохи һуурииe — Рой (Польша), гурбадахи һуурииe — советскэ спортсмен Александр Филатов эзэлбэ.

Трамплинһаа һүрэлгэ ехэ һонирхолтой байгаа. Советскэ Союзай түлөөлэгшэ Юрий Скворцов энэ спортоор эгээн эрхим мэргэжэл шадабари харуулба. Тэрэ хадаа түрүүшээр 63 метр, хоёрдохи ба гурбадахи удаагаа 64,5 метр һүрэһэн байна. Сүүдэй коллеги трамплинһаа һүрэлгөөр студентнүүдэй үбэлэй бүхэдэлхэйн 10-дахи наадануудай чемпионой нэрэзэргые Юрий Скворцовто олгобо.

Очкогой тоогой талаар Советскэ Союзай команда студентнүүдэй үбэлэй бүхэдэлхэйн наадануud дээрэ нэгэдэхи һуури эзэлээ. Советскэ спортсменүүд алтан 33, мүнгэн 15 ба бронзово 13 медальнуудые абаһан байна. Чехословакиин команда хоёрдохи һуури эзэлбэ. Тэрэ хадаа алтан 9, мүнгэн 30 ба бронзово 9 медальнуудтай байна. Польшын команда гурбадахи һуури, Венгриин команда —дүрбэдэхи һуури эзэлбэ.

Санаар республикын түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөн

Санын спортоор БМАССР-эй түрүү һууриие эзэлхын түлөө мүрысөөн гурбан үдэр соо Улан-Удэдэ боложо дүүрэбэ.

Улан-Удэ, Городок, Бабушкин городуудай санашадай профсоюзна командანууд, «Колхозник», «Динамо», «Спартак», «Ажалай резервнүүд» гэжэ һайндуранай спортивна обществонуудай хамта 150 спортсменүүдһээ бүридэһэн 13 команда тус мүрысөөндэ хабаадалсаһан байна. Эндэ эрэшүүл 18 ба 30 километртэ урилдааһан, 4х10 километрын эстафетэ хэһэн байна. Мүн эхэнэрнүүд 5,10 километртэ урилдаһан, 3х5 километртэ эстафетэ хээ.

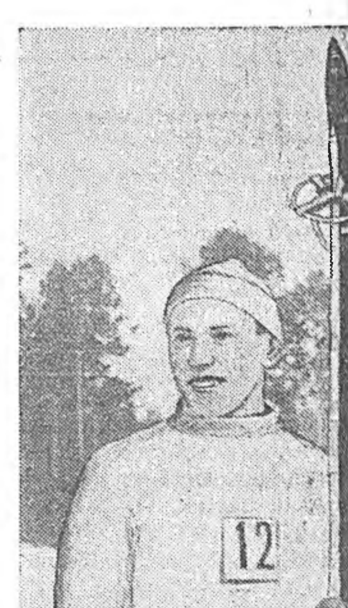
Түрүүшын үдэр болоһон эстафетэдэ эрэшүүлэй дундаһаа «Медик», эхэнэрнүүдэй дундаһаа «Локомотив» (ПВЗ) обществонуудай командანууд илаһан байна.

Хоёрдохи үдэрынь эхэнэрнүүд 5 километр соо урилдааһан байна. Энэ дистанциие 24 минута 30 секунда соо гаталһан Лиза Гармаева (Зооветинститут) түрүү һуури эзэлжэ, республикын чемпионой нэрэзэргэдэ хүртэбэ. Хоёрдохи һуури Панифидникова (ПВЗ), столицын ба республикын чемпион нэгэнтэ бэшэ болоһон Лубкова (ПВЗ) гурбадахи һуури эзэлээ.

Эрэшүүлэй мүрысөөндэ 73 хүн хабаадалсаба. Эндэ Ю. Брацевич («Медик») илажа, республикын чемпионой нэрэзэргэдэ хүртэбэ. Тэрэ хадаа 18 километрые 1 час 14 минута соо гаталаа. 1952 оной чемпион Анненков тэрээнһээ 57 секундаар гээгдэбэ.

Гурбадахи үдэртэ болоһон 30 ба 10 километрын урилдаанууд бүри шанга тэмсэлээр дүүрэбэ. 30 километртэ Брацевич 1 час 57 минута 5 секунда соо ябажа ерэхэдээ баһа дахин илаба. Анненков хоёрдохи ба залуу санаша спартаковец Большаков гурбадахи һууринуудые эзэлээ.

10 километртэ урилдаһан эхэнэрнүүдэй дундаһаа Л. Гармаева (46 минута 39 секунда) дахин түрүүлжэ ерээ, Лубкова 17 секундаа[...] рээнһээ гээгдэбэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: республикын са[...] дай мүрысөөндэ эрэшүүлэй дунда[...] 30 километртэ түрүү һуури [...] Юрий Брацевич («Медик» ДСО).

А. Мантаевай фо[...]

Сламомистнуудай (хада урилдаан) мүрысөөндэ эхэн[...] дэй дундаһаа Егорова («Спар[...] эрэшүүлэй дундаһаа Тюм[...] («Медик») гэгшэд илажа, ре[...] ликын чемпионуудай нэрэз[...] хүртэбэ. Хоёрдохи һуурин[...] республикын ба Сибириин [...] пионка Н. Дмитриева, Бобров [...] родок город) гэгшэд эзэлбэ.

Мүрысөөнүүдэй эсэстэ «Ло[...] тив» (ПВЗ-гэй) коллектив ко[...] на түрүү һууриие, «Медигэй» [...] манда 2-дохи, «Колхозник» об[...] вын шэлэгдэмэл команда гур[...] хи һуури эзэлһэн байна. Энэ [...] щество БМАССР-эй түрүү һу[...] эзэлхын түлөө мүрысөөндэ т[...] шынхеэ хабаадалсаа.

А. Игум[...]

Агын һонинууд

ХАЛТАР ХАРА ҮНЭГЭНЭЙ ФЕРМЭ

Хойто Агын Ленинэй нэрэмжэтэ колхоз 10 жэлэй саана халтар хара үнэгэнэй фермэ эмхидхээ һэн. Тэрэнь жэл ерэхэ бүри бага бэшэ олзо үгэдэг. Энэ жэл тус фермэ Агын Заготживсырьёгой контородо үнэгэдэй арһа тушаажа, 76 мянган түхэриг олзо колхоздоо оруулба. Тэрэ мүнгөөрөө колхоз 15 сар, 40 үнеэ худалдажа абаба.

СӨӨРЭМ ТОГТООЖО ЭХИЛЭЭ

Дульдаргын райондо Балжана гэжэ нуур бии юм. Тэндэһээ урдажа гарадаг Тура торхон нуурта ородог голнуудһаа элбэг ехэ уһатай юм. Тиимэ тула нуурай уһан дунда орожол байдаг. Эндэ һая колхознигууд суглаандаа Тура голые хаалтаар хаажа, Балжана нуураар колхозой сөөрэм хэхэ, тиигээд загаһа ехээр үсхэхэ гэжэ тогтообо. Мүнөө колхознигууд хаалтада шухала модо, шулуу, бургааһа г. м. материал бэлэдхэжэ, шэрэжэ байна.

ХҮДӨӨ АЖАХЫН ШЭНЭ ҺУРГУУЛИ НЭЭГДЭБЭ

Энэ жэл окружной центр дээрэ хүдөө ажахын мэргэжэлтэдые бэлэдхэхэ нэгэ жэлэй һургуули нээгдэбэ. Тэндэ ветфельдшернүүд, мал ажалай фермэнүүдые даагша[...] бусад мэргэжэлтэд бэлэдх[...] Һурагшад гүрэнһөө һара бүр[...] түхэриг стипенди, колхозһоо [...] түхэриг ба 25 ажалта үдэр а[...] байна.

ШАТАРАЙ КВАЛИФИКАЦИОННО ТУР[...]

Округ соо шатар наадан [...] рэнхэй. Һаядаа окружной це[...] хоёрдохи ба гурбадахи разр[...] гуудай дунда квалификационно [...] рысөөн үнгэргэгдэбэ. Хэдэн [...] наадаһанай һүүлдэ 6 хүн хоё[...] разрядай, 12 хүн 3-дахи раз[...] нормо дүүргэбэ, мүн Даш[...] Дабаев (радиокомитет) нэгэ[...] разрядай нормо дүүргэһэн ба[...]

КУБОК АБАХЫН ТҮЛӨӨ САНЫН УРИЛДААН

Һаяхан Агын һууринда [...] районой санашадай команд[...] округой кубок абахын түлөө [...] даа хэбэ. Тэндэ болоһон эста[...] дэ эхэнэрнүүд 10 километртэ, [...] шүүл 20 километртэ гүйл[...] Агын районой команда б[...] Тиин тэрэ кубок абаба. Тус [...] даанда залуу санашан Г. А[...] наин 20 километртэ тон һайн [...] харуулжа, 1-дэхи разрядай [...] дүүргэбэ.

Боро Дамдинжа[...]

Һургуулиин киноаппарат

Улан-Удын бурят дунда һургуули киноаппарат абажа һаяхан тодхобо.

Энэ аппарадай абтаһанһаа хойшо неделидээ 2 дахин кинокартина харуулагдадаг болоо. Һурагшадай шудалжа байһан материалнуудтай таарaлдуулан, естественно-на[...] түүхын ба бусад темэнүүдээр [...] тинанууд харуулагдажа, үзэдэ[...] териалаа һурагшадай гүнзэг[...] ойлгохо хэрэгтэ туһална.

З. Очиро[...]

Тобшо һонинууд

☆ **Шэнэ барилганууд.** Бичурын аймагай центртэ шэнэ шэнэ барилганууд бүтээгдэжэ байна. Һаяар «Заготскот» конторын, газар уһалалгын системын Управлениин орохо байшангууд ашаглалгада үгтэхэнь.

☆ **Культурын шэнэ байшантай болохонь.** Усть-Кяхта тосхондо аймагай культурын байшан баригдажа эхилбэ. Тэрэ культурын байшан фойетэй, уншалгын ба харалгын залнуудтай байхаһаа гадна, шатар, даам ба биллиард наададаг-[...] гатай байха юм.

☆ **Боксёрнуудай кружок.** [...] городой культурын байшангай [...] гэдэ боксёрнуудай кружок э[...] хэгдэжэ, тэндэ 37 хүн һура[...] Боксоор тус городой чемпион [...] толий Кряжев тэрэ кружогы [...] тэлбэрилнэ.

Редакторай орлог[...] Д. Л. ЛОБСАН[...]

Мүнөөдэр кино театрнуудта

«ПРОГРЕСС» кинотеатрта—«Максимка» гэжэ уранһайханай үнгэтэ фильм (10 ч. 45 м., 12 ч. 30 м., 14 ч. 15 м., 16, 17 ч. 45 м., 19 ч. 30 м., 21 ч. 15 м. ба 23 часта).

«ЭРДЭМ» кинотеатрта—«Ажа[...] да угтуулан» (11 ба 14 часта), «[...] шын бал» (16 ба 20 часта).

Адрес редакции: г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 26. Телефоны редакции: редактора—23. заместителя редактора—7-85, отв. секретаря—3-23. Отделов: партийной жизни, сельского хозяйства —10-17, пропаганды и переводов—[...] культуры и быта, промышленности—4-52, мест. информации и писем —11-05. Для междугородных переговоров —16.

Н—00485. Типография Управления по делам полиграфической промышленности, издательств и книжной торговли при Совете Министров БМАССР. Тираж 10[...]